

Zlaté —————
————— *príbehy*

*Rozprávanie manželských párov,
ktoré spolu prežili 50 a viac rokov*

Obsah

4	Prvé zastavenie:	KAMENIČANY	manželia Helena a Juraj Štefancovi (spomienka)
8	Druhé zastavenie:	BRATISLAVA	manželia Oľga a Lubomír Feldekovi
12	Tretie zastavenie:	KÁTOV	manželia Štefánia a Ján Kotvanovi
16	Štvrté zastavenie:	KÁTOV	manželia Otilia a Kliment Jozefovičovi
18	Piate zastavenie:	KÁTOV	manželia Štefánia a Vladimír Rybárovi
22	Šieste zastavenie:	MALACKY	manželia Janka a Aladár Valentovi
26	Siedme zastavenie:	ČAKANY	manželia Edita a Anton Augustínovi
30	Ôsme zastavenie:	ŠURANY	manželia Zita a Kornel Lutišanovi
34	Deviate zastavenie:	NITRA	manželia Magdaléna a Jaroslav Stýbloví
40	Desiate zastavenie:	PARTIZÁNSKE	manželia Antónia a Stanislav Husárovi
44	Jedenáste zastavenie:	PRUSKÉ – PODVAŽIE	manželia Ľudmila a Anton Hrehušovi
48	Dvanáste zastavenie:	PREŠOV	manželia Anna a Andrej Dupaľovi
52	Trináste zastavenie:	TREBIŠOV	manželia Elena a Ján Demčákovi
56	Štrnáste zastavenie:	BRATISLAVA	manželia Mária a Ján Jochmanovi (spomienka)

Milí priatelia,

ďakujem Vám, že ste vzali do rúk túto brožúrku. Je o životných skúsenostiach, rodine, vernosti. Stále viac si uvedomujem, aké sú pre naše Slovensko dôležité tieto hodnoty, na ktorých sa mnoho rokov formovala naša história a ľudské vzťahy. Formujeme nimi totiž aj naše okolie a veľmi si želám, aby sme v tomto duchu inšpirovali aj ďalšie generácie.

Mal som to šťastie, že sa moji rodičia (na obálke) i starí rodičia z oboch strán dožili zlatej svadby a boli mi životnými vzormi. Vychovali obetavo mnoho detí v krásnom rodinnom prostredí a z týchto spomienok čerpám neustále pozitívnu energiu. Ďalšiu čerpám aj z vlastného manželského prostredia, ktoré mi už štyridsiaty rok spoluvytvára moja úžasná manželka. Práve úloha žien, ktorá sa na Slovensku dynamicky rozvíja, bola a je pre rodinu kľúčová a nezastupiteľná. Ženy boli vždy tým tmelom rodiny, ktorý držal všetkých v rodine spolu a láskavo a trpezlivo vnášali cit do sŕdc svojich detí.

Rozprávanie príbehov dlhoročných manželských párov, ktoré spolu žijú 50 a viac rokov, je poučné z viacerých hľadísk. Najmä je však zdôraznením istoty a bezpečia, ktoré nám dáva rodina. Nikto z tých, ktorí sa so mnou podelili o kúsok zo svojho dlhoročného manželstva 50+, netvrdili, že manželstvo prežité s jedným partnerom je prechádzka ružovou záhradou, práve naopak, hlavne „páni“ často o manželstve hovorili ako o istom druhu dobrodružstva, ktoré dnes s odstupom času vnímajú ako príbeh rôznych radostných, ale aj strastiplných zážitkov. Príbehy, ktoré som zachytil pri potulkách po slovenských regiónoch mali spoločné MOTTO: „láska, vernosť, vytrvalosť a odpúšťanie“. Tieto štyri slová silne rezonujú v príbehoch manželov, ľudí, ktorí sú dnes už „váženými občanmi“, vo veku 75 a viac rokov a pre mňa skutočnými hrdinami. Svoju cestu hľadali vždy s vierou, láskou a nádejou pre lepší život, nielen pre seba, ale hlavne pre svojich potomkov, lebo taký je život, veľakrát síce ťažký, ale krásny.

Na tomto mieste sa im chcem všetkým poďakovať, že mali trpezlivosť a ochotu sa so mnou stretnúť a podeliť sa o „recepty“ dlhoročných manželstiev. Vďaka si zaslúži aj moja asistentka Vierka Čepčíková za neoceniteľný prínos k tomuto dielku.

Prajem Vám príjemné čítanie!

S úctou,

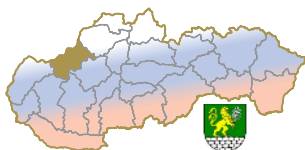

Ivan ŠTEFANEC
Váš europoslanec

Prvé zastavenie

*manželia Helena a Juraj Štefancovi, spomienka
KAMENIČANY – stredné Považie*

Kameničany je obec na Slovensku, ktorá leží na strednom Považí v okrese Ilava a je súčasťou Ilavskej kotliny. Obec, čo do počtu obyvateľov nie je veľká, ale históriu si píše už od roku 1193, kedy uhorský kráľ Béla III. daroval Vrazlovi, veliteľovi

hradnej posádky v Trenčíne, chotár – **Kameničany** za služby poskytnuté pri vojenskej výprave proti Byzantskej ríši. V obci sa nachádza kaplnka so zvonnicou, ktorú postavili v 60-tych rokoch 20. storočia a zaujímavosťou kaplnky je, že sa tu slúži len raz do roka svätá omša a to 5. júla, na sviatok svätého Cyrila a Metoda, ktorým je kaplnka zasvätená.

Nájdem tu aj nádhernú viac ako 400 rokov starú lipu (obvod kmeňa 5,5 m a výška 22 m), ktorá je dominantou obce a bola svedkom nie jedných udalostí života obce. Jednou z tých udalostí bol aj manželský život Heleny a Juraja Štefancových, ktorí dali základ veľkej rodine, ktorej súčasťou som aj ja, **Ivan Štefanec**.

MOTTO:

„Rozhodnutie, ktoré urobíš nikdy neľutuj a snaž sa ho vždy dodržať.“

O príbeh zo života mojich starých rodičov som požiadal tetu Agnes Bětákovú, rod. Štefancovú, ktorú som od detstva volal teta Agi. Moji starí rodičia by mali dnes 116 a 100 rokov, a tak ako hovorievala moja prababka Agnes „už sú na pravde Božej“. Ich svadba sa konala 17. septembra 1931 a ich manželstvo trvalo 56 rokov.

Teta Agi svoje spomínanie začala, tak trochu netradične. Predstav si Ivan, že sedíš pri veľkom dubovom stole, kde za vrcholom sedí tvoj starý otec a okolo stola sedí v rôznom veku 12 detí. Medzi nimi spolu s tvojim otcom som sedávala aj ja. Bolo nás 7 chlapcov a 5 dievčat. Mamina, spolu so staršími deťmi nosila pokrmu na stôl, väčšinou doma dopestované a dochované (vlastné mlieko, sliepky, zajace, prasiatko, vlastné ovečky). Áno jedli sme veľmi zdravo, vždy nám chutilo a rodičia sa starali, aby sme boli spokojní a zdraví. Pripúšťam, že dnes je to skoro nepredstaviteľné, pokračovala teta Agi. No aj takýto obraz v 50. rokoch 20. storočia si mohol vidieť v Kameničanoch a určite nielen tam, kde celý svoj život bývali Helena a Juraj Štefancovi.

Dnes sa nám to zdá ako sen, ale v skutočnosti všetky deti si tento obraz nesieme po celý svoj život. Sme za to rodičom vďační, lebo sú pre nás symbolmi súdržnosti, vytrvalosti a vzájomného rešpektu. Rada spomínam na toto obdobie, lebo ako ôsme dieťa z dvanástich som sa stále mala s kým hrať, i keď tie formy sa vekom samozrejme menili. Školské otázky sme riešili so staršími súrodencami, u nás to bolo bežné, že starší učili mladších. Nikdy nezabudnem ako nás, dievčatá, mamina doslovne „vťahovala“ do domácich prác, o ktorých hovorila, že sú to len iné formy hrania sa. Dnes si už málokto vie predstaviť prácu na gazdovstve

s toľkými deťmi. Tým, že sme boli v rôznom veku, tak samozrejme aj úlohy sme mali každý iné, ale vcelku sme boli zohratá partia a vzájomne sme si pomáhali, čo nám zostalo dodnes. Aj dnes sa aspoň raz do roka všetci stretávame. Úžasné na tom bolo, že mamina, s jej nesmiernou láskavosťou a trpezlivosťou nás dokázala tak upútať, že aj veci, ktoré sme „moc nemuseli“ sme nakoniec bez veľkého rep-tania urobili.

V tom čase, pokračovala teta Agi, boli veľkým sviatkom nedeľné obedy,

ktoré mali presne stanovený čas a tiež svoj rituál. Vždy začali modlitbou a otcovým požehnaním pokrmov na stole, na ktorom nesmeli chýbať voňavé maminine domáce koláče, ktoré potom ešte dlhé roky vždy piekla sestra Milka. Kysnuté maminine koláče nesmeli chýbať pri pravidelných nedelných rodinných stretnutiach v rodičovskom dome.

Keď sa už starší súrodenci oženili a vydali, Milka pri náročnej práci lekárkou, si vždy našla čas, aby bola v nedeľu s rodičmi a s nami mladšími. Bola nám veľkou oporou. Dnes viem, pokračovala v spomínaní, teta Agi, že svojou cieľavedomosťou a určitým druhom pokory nám otec vytváral priestor, aby sme sa „my deti“ mali lepšie. Dbal o to, aby sme sa vzdelávali a podriadil tomu všetko.

Mali sme veľké hospodárstvo, ale v čase násilnej kolektivizácie⁽¹⁾ sme však prišli skoro o všetko. Aby toho nebolo málo, tak otec musel napríklad riešiť mojich troch bratov, ktorí v tom čase študovali na vysokých školách. Z dôvodu otcovho odporu vstúpiť do družstva boli vyhodení zo školy a vrátili sa domov. Úprimne, nechcela by som byť v tom čase v koži môjho otca, spomínala teta Agi a dodala, že dnes vie, že nebol jediný, ktorý musel riešiť túto ťažkú dilemu. Nakoniec otec ustúpil a podpísal vstup do JRD. Bratia Emil, Viktor a Ľudovít sa mohli vrátiť na štúdium a dokončiť vysoké školy. Otec bol veľmi predvídavý a vždy nám hovoril, že vzdelanie je pre človeka veľmi dôležité. Preto snahou rodičov bolo, aby sme všetci študovali. Ako vieš Ivan, z nás dvanástich je 6 in-

žinierov, 2 lekári a 3 zdravotné sestry. Tvoj strýko Tonko zastupoval robotnícku triedu, s úsmevom doplnila teta Agi, lebo pracoval vo fabrike. Bolo to náročné, ale bolo to možné dosiahnuť len tak, že sme si vzájomne veľmi, veľmi pomáhali. Napríklad o naše hudobné vzdelanie sa postarala teta Antónia, ktorá ma zapísala na husle a brata na trubku a aj to platila. Viktor hral na organ a mojím najväčším šťastím v detstve bolo sedieť na svätej omši pri ňom za organom, priznala sa teta Agi a doplnila, že Viktor nás ešte zahŕňal množstvom kníh, ktoré kupoval po antikvariátoch.

Rodičia nás vychovávali v duchu pokory, skromnosti a vzájomnej lásky. Nevieš či vieš Ivan, že tvoj otec Emil finančne pomáhal rodičom. Pokiaľ ja viem, tak z každej výplaty dosť veľkou čiastkou im prispieval a čo som si nesmierne vážila u Tvojej maminky, Vierky, že s tým súhlasila aj nejakú dobu potom ako sa oženil. Moja mama nám to často pripomínala. Bolo to od neho nesmierne veľkorysé a presne tieto vlastnosti si zdedil po ňom aj ty Ivan. Veľkorysosť, altruizmus a zároveň pokoru. Vieš sa vcítiť do iných ľudí, vždy si pripravený ľuďom pomáhať, myslím, že si tieto vlastnosti po starom otcovi priam nasával s materským mliekom. Priznávam, že sa mi hodnotenie tety Agi príjemne počúvalo, lebo som ich od nej počul prvýkrát. No, ale život vie byť niekedy poriadne zamotaný pokračovala s úsmevom teta Agi a porozprávala mi ako sa z bývalého gazdu, dedka Juraja, stal prvý predseda jednotného roľníckeho družstva (JRD).

V tom čase sa obrazy slovenských dedín začali rýchlo meniť. Komunistické kádre preberali moc v riadení všetkých zložiek štátu. Stávalo sa však, že „správne kádre“, ktoré nastupovali do vedúcich pozícií novovznikajúcich družstiev, nemali s poľnohospodárstvom žiadne skúsenosti. A to bol aj prípad v Kameničanoch. Jedného dňa oslovili otca, aby sa ujal vedenia družstva. Vedeli, že otec má spomedzi gazdov veľkú autoritu. Gazdovia otca podporili, a tak sa stal prvým predsedom družstva. Život v rodine od toho času bol veľmi náročný, podotkla teta Agi. Otec a my s ním sme boli stále v strehu. Vôbec sme tomu nerozumeli, ale cítili sme, že niečo nie je v poriadku. V tom čase, ako aj po celý spoločný život, mu bola veľkou oporou naša starostlivá mamina. Nám

deťom dala akoby „do génov“ silnú vieru v Boha, ktorého odrazom bolo jej láskavé srdce. Vnúčatá o nej písali slohy a aj nejaké básničky, ktoré sú zaznamenané v Štefancovskej kronike, ktorú už dlho vedie brat Štefan (mimochodom prvý predseda Trenčianskeho samosprávneho kraja).

Pre tvojich starých rodičov, Ivan, bola rodina všetkým. Otec mal prirodzenú autoritu, ale čo sme si na ňom najviac cenili, že bol ochotný počúvať a rešpektovať aj iný názor. Napríklad výber našich partnerov, šibalským úsmevom dodala teta Agi. Spomínanie na manželský život mojich starých rodičov teta Agi zakončila myšlienkou, ktorej sa môj dedo po celý život držal a ktorá je povzbudením nielen pre mňa, ale aj pre moje a ich deti, a rád sa s ňou s Vami milí priatelia podelím.

„Dostali ste do vienká silu dôvery v seba, ale aj optimizmus, že nikdy sa netreba vzdávať i keď sa Vám niekedy zdá, že je to veľmi, veľmi ťažké“.

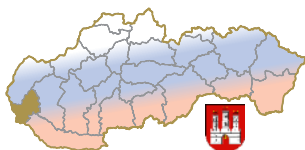
Vďaka, teta Agi, za príjemne strávený čas s tebou a za sprostredkovanie spomienok na mojich starých rodičov, ktorí v dobrom aj v zlom vydržali ísť spoločnou cestou viac ako 50 rokov.

⁽¹⁾ Násilná kolektivizácia – v 50. rokoch 20. storočia celoplošne postihla najväčšiu skupinu obyvateľov. Sedliaci a roľníci (gazdovia) boli nútení vzdať sa svojej pôdy, dobytky, strojov v prospech vznikajúcich jednotných roľníckych družstiev (JRD). Funkcionári KSČ (Komunistickej strany Československa) boli hlavnými agitátormi a členmi komisii národných výborov. Ľuďom najskôr sľubovali za vstup do JRD rozličné výhody, ale ak to roľníci odmietli, začali vyhružky: „... vaše deti budú vylúčené zo stredných alebo vysokých škôl“, boli vystavovaní fyzickému násiliu (mučeniu, bitiu, vyšetrovaniu o hlade a smáde a pod.).

Druhé zastavenie

*manželia **Olga a Lubomír Feldekovi**
mesto **BRATISLAVA** – bratislavský región*

Bratislava je hlavným mestom Slovenskej republiky s rozlohou 367,6 km² a počtom obyvateľstva 475 503. Bratislava je najväčšie mesto Slovenska a leží na hranici s Rakúskom a Maďarskom, je jediným hlavným mestom na svete, ktoré leží na hranici troch štátov. Mestom preteká druhá najdlhšia európska rieka Dunaj (2 850 km), po ktorej počas splavovania môžeme navštíviť osem európskych krajín (Nemecko, Rakúsko, Slovensko, Maďarsko, Chorvátsko, Srbsko, Bulharsko a Rumunsko, na ktorého území sa tento európsky veľtok vlieva do Čierneho mora).

Mesto dýcha bohatou históriou a umením, je to mesto básnikov, prozaikov, dramatikov, scenáristov a prekladateľov, v ktorom dlhé roky žijú moji priatelia manželia **Olga a Lubomír Feldekovi**. Som rád, že prijali moje pozvanie a osobne prispeli, im vlastným spôsobom, do brožúrky s príbehmi a „receptami“ na dlhoročný manželský život.

Citujem Olinku:

„Naše manželstvo, ubehlo rýchlo aj preto, lebo to nebola nuda.“

Ludský život je krátky. Žiť s jedným človekom 60 rokov sa mi zdá málo. Veľa chvály, ale aj výčitiek by sme si mali ešte povedať. Jeden druhého sme chceli

prevychovať, stále to odkladáme. Brali sme sa za socializmu. Môj muž je evanjelik, ja som katolíčka. Sobáš sme mali v katolíckom kostole v najväčšej tichosti 15. septembra 1962. Študovala som v druhom ročníku žurnalistiku na vysokej škole a nechcela som, aby moje štúdium ohrozila svadba v kostole. Dnes je to ťažko uveriť, ale komunisti si mysleli, že keď zataja, že Pán Boh existuje, po smrti ich nebude mať kto poslať do pekla. Môj muž je agnostik. Tvrdí, že jediné, čo vieme, je,

že nič nevieme, a preto ani otázku, či je, alebo nie je Pán Boh, nerieši. Aj môj ujo bol svojim spôsobom agnostik. Hovorieval mi: „Olinka, pre istotu sa modli. Ak Pán Boh nie je, nič tým nepokazíš. A ak predsa len je, môže sa ti to zísť.“

Naše manželstvo, ubehlo rýchlo aj preto, lebo to nebola nuda. Postarali sa o to aj deti vychovali sme ich päť Dnes sa už o to, aby sme sa nenudili, starajú aj vnúčatá. No hlavnú zásluhu na tom, aby bol každý deň vzrušujúci a zaujímavý, má môj manžel. Zabával ma celý život ako človek (hoci jeho nápady ma často dovedli až k slzám, našťastie to boli väčšinou, aj keď nie vždy, slzy od smiechu). A zabával ma aj ako spisovateľ, básnik, autor divadelných hier. Keby som mala poradiť budúcim manželom, ako spolu vydržať, úprimne poviem, že neviem. Chce to kus šťastia – natrafiť na toho pravého, alebo pravú. Vďaka čomu sa to podarí, to je tajomstvo, ktoré väčšina ľudí pokladá za dosiaľ

neodhalené. Vedci sú však presvedčení, že ho poznajú o to, aby sa našli ľudia, ktorí sa k sebe hodia sa vraj vždy bezpečne postarajú akési feromóny⁽¹⁾, ktoré sa navzájom zavoniajú bez toho, aby o tom majitelia tých feromónov vedeli. Na túto vedeckú poučku sa spoľahol aj môj manžel, keď písal slovenský text jednej juhoamerickej piesne, ktorú má už veľa rokov v repertoári a veľmi rada ju spieva naša dcéra šansoniérka Katka. Ak si chcete ten text prečítať tu ho pripájam.

KNIHA JEDNEJ LÁSKY

Historia de un amor, Carlos Almaran / Eubomír Feldek

1
Pre dvoch zamilovaných je veľa kníh,
môžu sa už od malička učiť z nich.
Učenci ich počúvajú
prečo sa už deti hrajú
na mamu a na tatu.
Príroda by nemohla žiť bez vzruchu.
Miluje sa na zemi aj vo vzduchu,
pod zemou, ba i v tej vode,
a má to aj v ľudskom rode
tradíciu bohatú.

O láske je veľa kníh,
v každej z nich veľa dát,
mnoho vedcov si už z nich
spravilo doktorát.
Ale včera tvoja vôňa
skrížila mi zrazu smer.
Ale včera tvoja vôňa
udrela mi do nozdier.
Žasnem, aj keď som už o tom čítala.
Rada by som sa ťa niečo spýtala.
Čo je láska? Kto to zistí?
Kupujem si zošit čistý,
píšem vlastnú knihu kníh
pre dvoch zamilovaných...

2
Pre dvoch zamilovaných je málo kníh.
Darmo by sa ľudia chceli učiť z nich.
Žiadna kniha nevysvetlí,
prečo sme sa včera stretli
na súmraku náhodou.
V knihách, tam sú všetky správne poučky
a predsa je v láske človek hlúpučký.
Žiadna kniha neprezradí,
prečo sme sa mali radi
hneď bez dlhých úvodov.

O láske je veľa kníh,
v každej z nich veľa rád,
ale z lásky ešte nik
nespravil doktorát.
Prečo práve tvoja vôňa
skrížila mi zrazu smer?
Prečo práve tvoja vôňa
udrela mi do nozdier?
Žasnem, aj keď som už o tom čítala.
Rada by som sa ťa niečo spýtala.
Čo je láska? Kto to zistí?
Kupujem si zošit čistý,
píšem vlastnú knihu kníh
pre dvoch zamilovaných...

Ak je tá vedecká teória o feromónoch pravdivá, potom vyvstáva už len otázka, prečo sa dajú niekedy dohromady aj takí ľudia, ktorým sa potom vzťah nevydarí? Možno sa dnes ľudia priveľmi voňavkujú a neúspechy vzťahov majú na svedomí falošné signály parfémov, ktoré prelušia pravdivé signály feromónov. Nám sa to našťastie nestalo. V ten deň, keď sme sa pred

šesťdesiatimi dvoma rokmi stretli, aj ja, aj môj budúci manžel sme zrejme voňali iba tými feromónmi, ktorými nás vyzbrojila múdra príroda.

Čo dodať na záver, odchádzal som zo stretnutia s Olinkou spokojný a zas o niečo bohatší, tentokrát o informáciách o feromónoch. Celou cestou domov som rozmýšľal nad tým ako to s nimi bolo, keď som stretol manželku, Lenku. Verím, že tak ako u manželov Feldekových už viac ako 60 rokov sa stále feromóny spúšťajú, tak verím, že ešte dlho budú aktívne aj u nás doma, ďakujem Olinka!!!

⁽¹⁾ feromóny sú prchavé chemické látky, ktoré u jedincov toho istého biologického druhu spúšťajú behaviorálnu alebo fyziologickú reakciu, napr. môže ísť o poplašné feromóny, pohlavné feromóny alebo potravinové feromóny.

Tretie zastavenie

manželia Štefánia a Ján Kotvanovi
obec KÁTOV – región Záhorie

Kátov je obec, ktorá leží na pohraničí Slovenskej a Českej republiky v regióne Záhorie. Zmienka o obci a jej názov Kaatho, neskôr Katow sa prvýkrát spomína v roku 1452, kde podľa jednej z legiend je odvodený od starších slov kátiť, kácať, ktorých pôvod mal mať súvis s rúbaniskom – miestom, kde boli vyrúbané stromy, ktoré sa používali na vytvorenie zátarás v blízkosti hraníc. Druhá legenda tvrdí, že obec dostala názov od kata, ktorý tu žil. Faktom ale zostáva, že pôvod vzniku obce súvisí s priechodom tzv. českej cesty cez rieku Moravu. Pôvodným zamestnaním obyvateľov obce bolo prievozníctvo a tento symbol sa neskôr dostal aj do erbu obce, v ktorom je znázornená loďka s dvoma veslami. Dominantou obce je kultúrno-historická pamiatka **rímsko-katolícky kostol sv. Imricha**.

Do obce Kátov má pozvala bývala starostka Terézia Kučerová, ktorá ma oslovila cez FB a požiadala o zaslanie brožúrky „Spoznaj slovenské regióny od západu po východ cez Zabudnuté recepty starých mám s príbehmi“, ktorú som vydal v roku 2020. Oslovenie pani Kučerovej ma milo prekvapilo, lebo sociálne siete ako som sa mohol už niekoľkokrát presvedčiť majú aj túto čarovnú moc, že dokážu sprostredkovať takéto milé stretnutia. Nakoniec som brožúrky

neposielal poštou, ale prijal som pozvanie od pani Kučerovej a priniesol som brožúrky osobne. Na miestnom úrade v Kátove som sa zoznámil so súčasnou starostkou obce Ivanou Chrenkovou a s tromi manželskými párami, ktoré boli ochotné sa so mnou podeliť so spomienkami z ich manželského života.

MOTTO:

„Nerobte si sami sebe problémy, lebo stačí, keď sa iní o ne postarajú.“

Hneď na začiatok svojho spomínania mi manželka **Štefánia a Ján Kotvanovi** s hrdosťou oznámili, že už oslávili 60 rokov manželstva.

„Až sa mi nechce veriť, že žijeme spolu tak dlho, akoby to včera bolo,“ začala hovoriť pani Štefánia a manžel Ján s láskou pritakával. „Svadbu sme mali v roku 1960 v kostole Kátov, tu sme sa narodili, spolu veru aj vyrastali, síce každý na inom konci dediny, ale stretávali sme sa práve tu v týchto priestoroch, kde teraz sedíme na obecnom úrade, lebo tu bola kedysi škola.“

Pani Štefánia mi vysvetlila, že v tom čase všetkých päť tried ZŠ v Kátove učila jedna učiteľka v jednej triede a všetci žiaci mali vyučovanie naraz. „Tu som stretla aj Jána, ktorý býval na opačnom konci dediny. Kedysi to bolo tak, že rodičia celý deň robili na hospodárstve a nemali veľa času na deti. ‚Starenka‘ sa starala o deti a bola jediná, ktorá sa nám venovala, pamätám sa na to ako dnes, sedeli sme s ňou po tme, lebo nemali sme ešte v dedine elektrinu a svietili sme si uhlíkmi z pece. Boli to krásne časy, doslova sme hltali jej rozprávania o histórii, ktoré možno boli aj bájkami o dedine, rodinách, ktoré tu žili a o miestnych tradíciách. Čas plynul, dospievali sme, a tak ako všade na svete a v každom čase sa mladí ľudia stretávajú na zábavách, tak u nás v Kátove to bolo ‚pri muzice‘.“

V roku 1958 alebo 1959, už si presne nepamätám, preskočila medzi mnou a Jánom „iskra“, pokračovala pani Štefánia. „Obidvaja sme radi spievali a našou najobľúbenejšou pesničkou bola a dodnes je „Na Orave dobre“ najviac sa nám

páči text v piesni... [:V hornom konci bývam, v dolnom frajera mám,:] [:doprostred dediny, doprostred dediny, hej, po vodu chodievam:]...“, rezko zanôtila, dnes už viac ako 80 ročná pani Štefánia a dodala, boli sme a ešte stále sme s manželom „veselá kopa“. „Manžel hral na heligónke a spolu s jeho otec-

kom hrávali na svadbách. Dodnes neviem ako sme to všetko stíhali.

Počas našich mladých rokov sme museli čeliť situáciám, ktorým sme vôbec nerozumeli, ale ktoré nás silne zasiahli. Spoločenský režim nám nedovoľoval študovať, lebo naši otcovia nechceli vstúpiť do družstva⁽¹⁾ a takto sa to s nami ťahalo niekoľko rokov. Ja som mala

šťastie, lebo na pohovore v Zlíne (v tom čase sa mesto Zlín volalo Gottwaldov) som stretla kádrováka⁽²⁾ Frantu Nepokoru, nikdy na jeho meno nezaбудnem, lebo mi veľmi pomohol. Zamestnal ma v obchode „Drobné zboží“⁽³⁾ v Hodoníne. Rodina manžela nebola na tom o nič lepšie. „Hriechom“ pre nich bolo, že mali hospodu,⁽⁴⁾ vinohrady a poľnohospodársku pôdu, na ktorej celá rodina pracovala od rána do večera. Nevieam, či nás tieto strasti držali nad vodou, ale pravdou je, že sme si s manželom rozumeli a vzájomne sa povzbudzovali. Nemali sme čas „vymýšľať“, lebo sme stále mali čo robiť. Pracovala som od siedmej do siedmej a večer, keď som prišla domov, tak som pokračovala doma. Na šťastie manžel nemal na mňa vysoké nároky. Čas sa nedá zastaviť a 60 rokov spoločného života ubehlo ako voda. Dnes sa vytešujeme z dvoch vnukov, vnučky a zo štyroch pravnúčat“.

Pozerajúc fotografie pravnúčat manželov Kotvanových sme plynule prešli k spomínaniu manželov Otilie a Klimenta Jozefovičových, ktorí nepochádzajú z Kátova, ale si tu po svadbe postavili dom a žijú v Kátove už dlho.

⁽¹⁾ Jednotné roľnícke družstvo, skr. JRD bol druh poľnohospodárskeho družstva[v Československu v rokoch 1949 – 1990 počas vlády KSČ, kedy sa súkromné pôdy roľníkov, schváleným zákonom z 23. februára 1949, stávali súčasťou jednotných roľníckych družstiev.

⁽²⁾ Kádrový pracovník (neformálne kádrovák) bola osoba, ktorá nielen v Československu, ale aj v ďalších socialistických krajinách v obdobiach 1948 až 1989, vykonávala v podnikoch a v organizáciách kádrovú politiku komunistickej strany a vypracovávala tzv. kádrove posudky zamestnancov.

⁽³⁾ Drobné zboží – kamenný obchod so zmiešaným tovarom.

⁽⁴⁾ Hospoda – hostinec, krčma, výčap

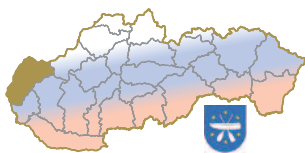

Štvrté zastavenie

*manželia Otília a Kliment Jozefovičovi
obec KÁTOV – región Záhorie*

MOTTO:

„Vážte si starších ľudí a tiež to, čo máte.“

U manželov **Jozefovičov** mal hlavné slovo pán Kliment, ktorý mi v čase keď sme sa stretli povedal, že má 93 rokov. V tomto krásnom veku mi čistou myslou rozprával nielen o svojich piatich bratoch, z ktorých jeden padol počas druhej svetovej vojny na Ukrajine pri dedinke Vasilkov, ale hlavne ako ťažko musel pracovať už ako 8 ročný chlapec, keď chodil spolu s otcom do kameňoloma. „Otília som stretol ,pri muzice‘ vo Vradišti, z kadiaľ pochádzam,“ zaspomínal pán Kliment a bolo na ňom vidieť, že ho to silne dojalo lebo priznal, že to bola láska ako hrom. Dlho neveril, že je to možné a dodal, že to asi Pán Boh tak chcel a oni sa vzájomnému vzťahu nebránili. Svadbu mali v roku 1952 vo Vradišti na Národnom výbore (v roku 2022 – 70 rokov manželstva).

Priznal, že od rodičov nedostali žiadne veno,⁽¹⁾ len jeden kredenc a jednu lyžicu, ale hneď dodal, že rodičia vlastne nemali ani z čoho im čo dať.

„Začiatky nášho manželstva boli naozaj veľmi ťažké,“ obrátil sa na mňa s úsmevom a pokračoval, „však to poznáte, láska aj hory prenáša, tak sme sa do toho spolu s Otíliou pustili. Bol som vyučeným murárom a na stavbách som prežil celý život. Nebáli sme sa, lebo sme vedeli, že vo dvojici sa to lepšie tiahne. Spájala nás túžba niečo vybudovať, silu sme hľadali vo viere a stále sme si hovorili, však sme predsa mladí, tak nás nič nemôže zastaviť. Štyri roky nám trvalo kým sme si postavili dom, základ od ktorého sme sa mohli odraziť. Mali sme strechu nad hlavou a postupne krôčik po krôčiku s úsmevom na tvári sme náš vzťah budovali. Veľa sme pracovali, manželka má priviedla k viere a spolu sme chodievali do kostola. Otília krásne spievala a už si presne nepamätám, kedy začala spievať v kostolnom zbore. Keď bol na návšteve Slovenska pápež Ján Pavol II., tak spievala v zbore v Šaštíne,“ s úsmevom a s hrdosťou zaspomínal pán Kliment. „Radi sme chodili na zabíjačky a zábavy, kde sme sa vytancovali veruže veľakrát až do rána, a potom sme išli rovno zo zábavy do práce. Vždy sme sa snažili byť optimistickí a tešili sme sa so všetkých maličkosti, ktoré sa nám po spoločnej ceste pritrafili,“ zhrnula spomínanie pani Otília, ktorá už tiež prekročila vek 90 rokov. Vychovali dcéru a dnes sa tešia z dvoch vnučiek a štyroch pravnúčat povedala s hrdosťou pani Otília. A aký odkaz by chcela poslať dnešným mladým: **„budte optimistickí a tešte sa zo života“**.

⁽¹⁾ Veno je majetok, ktorý prináša nevesta do manželstva. Predmetom vena môže byť všetko, čo má nejakú majetkovú hodnotu, teda peniaze, hnutelné i nehnuteľné veci, pohľadávky a pod.

Piate zastavenie

*manželia Štefánia a Vladimír Rybároví
obec KÁTOV – región Záhorie*

Z Kátova som ešte neodišiel a stretol som sa aj s tretím manželským párom. Príbeh rodiny Rybárových mi sprostredkoval manžel Vladimír.

MOTTO:

„NIKDY NEPOMYSLITE ŽEBY STE SA VZDALI.“

Príbeh manželov **Štefánia a Vladimíra Rybárových**, ako som sa z rozprávania pána Vladimíra mal možnosť dozvedieť, má inú príchuť. „S manželkou Štefániou sme uzatvorili manželstvo v roku 1951,“ začal svoje spomínanie pán Vladimír. „Už

začiatok nášho manželstva bol poznačený škvrnou našej príslušnosti k inej konfesii, čo spôsobovalo veľa nevraživosti medzi rodinami. Dlhو som nevedel pochopiť prečo si nevieme „prísť na meno“, predsa nemôže byť u kresťanov dôvod k nevraživosti, že ja som evanjelik a moja Štefánia katolíčka. S príslušnosťou k viere som mal jasno od začiatku, sám pochádzam zo zmiešanej rodiny, v ktorej niektorí súrodenci boli krstení v evanjelickom a niektorí v katolíckom kostole. Dlhо nás to s manželkou trápilo, ale museli sme sa s tým vyrovať a ísť ďalej, a verte nebolo to ľahké. Život nám priniesol veľa strasti, ale aj radosti.

Narodila sa nám dcérka, ktorá nám dodávala sily to nevzdať a nezlomiť sa. Zdravie mojej manželky bolo podlomené častými chorobami tuberkulózy, na ktorú veľmi skoro, ešte keď bola Štefánia maličká, zomrela jej mamička a viacerí jej súrodenci. Chorľavosť nás sprevádza celý spoločný život, ale nikdy som nepomyslel, žeby som to vzdal. Dnes mám 93 rokov a starám sa spolu s dcérou o Štefánium, domácnosť a aj hospodárstvo, ktoré sme si nadobudli holými rukami. Niekedy sa sám seba pýtam ako sa to dá všetko vydržať. Pracoval som na JRD v Hodoníne a Kátove od mrku do mrku a staral sa o Štefánium. Áno, človek si na všetko zvykne,” povzdychol si muž, ktorý napriek životným skúškam zostal optimistický a plný viery a nádeje, že v manželstve sa snažil budovať hodnotu zázemia a istoty nielen pre svoju manželku Štefánium a dcéru, ale aj pre svoje okolie.

Pri spomínaní sme si s pánom Rybárom pochutnávali na chutných zázvorníkoch a drobnom sladkom pečive, ktoré napiekla pani Božena Stehlíková, ktorá manželom Rybárovim pomáha už veľa rokov a keď videla ako mi zázvorníky chutili, tak mi hneď aj nadiktovala recept, ktorý rád posúvam ďalej.

Skalické zázvorníky od pani Boženy Stehlíkovej z Kátova.

Ingrediencie: 1 kg polohrubej múky, 10 vajec, 15 dkg domácej masť, alebo oleja, 2 vrecká (22 g) mletého zázvoru, 1 sáčok (20 g) „frieškej soli (salajka) a 1 kg práškového cukru.

Postup: Vajíčka, masť, cukor, zázvor, soľ a múku spolu miesime, až kým sa cesto od misky nezačne odlepovať. Cesto preniesieme na dosku a vyvalkáme do výšky cca 2 cm. Formičkami vykrajujeme rôzne tvary, ktoré preniesieme na vymastený plech a na noc odložíme. Necháme v izbovej teplote zázvorníky „odležať“, aby sa presušili. Pani Božena mi prezradila, že ona plechy odkladá na vrch skriň, aby nezavadzali a zároveň si takto celý dom krásne prevonia. Na druhý deň zázvorníky pečieme tak, že si vyhrejeme trúbu na 180 stupňov, po vložení plechu so zázvorníkmi teplotu stiahneme na 150 stupňov a pečieme ich 10 minút, potom opäť zvýšime teplotu na 180 stupňov a pečieme do ružova. Tieto teplotné „kotrmelce“ má prekvapili, ale zázvorníky boli skutočne veľmi chutné a pani Božena mi ich odporučila podávať aj k červenému vínu.

Počas písania manželského príbehu rodiny Rybárových som dostal recept na ešte jednu **Zázvorníky od Božky Barankovej**, ktorý prikladám a verím, že si k Vám najde cestu.

Nech sa páči:

Zázvorníky: 5 ks vaječ šľaháme s 500 g práškovým cukrom až sa nám vytvorí pena. Pridáme 1½ sáčku zázvorového prášku, 125 g rozpusteného masla, dobre premiešame a pridáme opatrne 800–900 g hladkej múky (00 špeciál) a jednu kávovú lyžičku Salajky.

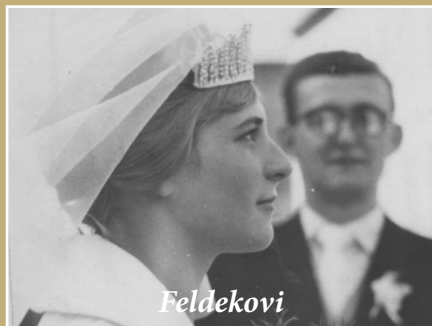
Všetky ingrediencie poriadne premiešame a vypracujeme cesto. Cesto na pomúčenej doske vyvalakme do hrúbky cca 2 cm a formičkou vykrajujeme, vykrojené cesto opatrne prevrátíme a preniesieme na plech. Sušíme 1–2 dni pri izbovej teplote a pečieme vo vyhriatej trúbe pri teplote 175–180 °C 7 minút.

Dobrú chuť.

Z Kátova som odchádzal plný dojmov a ešte dlho som premýšľal o príbehoch, ktoré som práve počul od ľudí, ktorí majú dnes úctyhodný vek. Dokázali tak pútavo hovoriť a spomínať na časy, ktoré ešte aj dnes na ich tvárach vyvolávali radosť a úsmev. Príbeh obetavosti pána Vladimíra Rybára počas 70-ročného manželstva má silne zasiahol a zároveň povzbudil, chcem sa mu aj touto cestou poďakovať za všetko, čo pre svoju manželku Štefániu robil a robí a tiež všetkým, ktorí mu pri tom pomáhali a pomáhajú.

Štefancovi

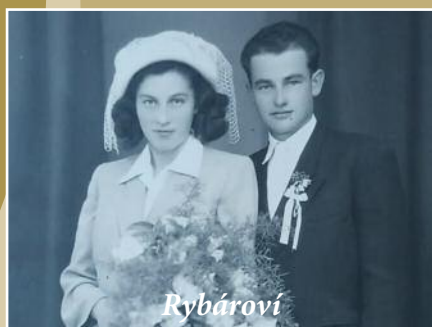
Feldekovi

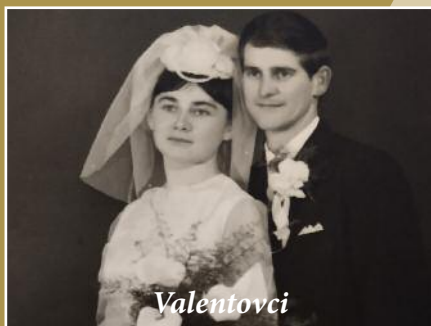
Kotvanovi

Jozefovičovi

Rybárovi

Valentovci

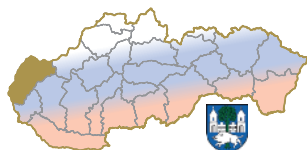

Augustínovi

Šieste zastavenie

manželia Janka a Aladár Valentovci
mesto MALACKY – región Záhorie

Mesto **Malacky** sa rozprestiera v centre južnej časti Záhorskej nížiny severozápadne od hlavného mesta Slovenska (Bratislava) a jeho názov, ako ho dnes poznáme, sa oficiálne používa už vyše sto rokov, presne od roku 1918. Od 14. storočia mesto nazývali Malaczka. Existuje mnoho legiend o pôvode názvu mesta, medzi ľuďmi je tým najrozšírenejším z nich legenda o grófovi, ktorému v okolitých lesoch skočil do cesty diviak a ohrozil mu život. Gróf „vraj“ kričal „malacki“ – „prasiatko preč“. Hájnik divé prasa odohnal, a tým zachránil grófovi život. Je ťažko uveriť, že by sa názov mesta mohol spájať s prasiatkom, alebo diviakom, ale faktom je, že diviak je zobrazený v súčasnom erbe mesta. Príbehov spojených s názvom mesta je viac, ale mesto Malacky je hlavne historický späté so starým uhorským šľachtickým rodom Pálffyovcov . Dodnes môžeme v Malackách obdivovať nádherne upravenú záhradnú architektúru s kaštieľom, ktorý bol postavený v prvej polovici 17 storočia na podnet grófa Pavla IV. Pálffyho.

Aj ja Vám ponúkam jeden z príbehov, ktorý je tiež spätý s týmto mestom, je to príbeh manželov Valentových, ktorých motto po 57 rokoch manželstva znie:

MOTTO:

„Nikdy nežiadať od druhého, aby sa zmenil, keď to on sám nechce!“

S manželmi Valentovcami, pani Jankou a pánom Aladárom, ktorého všetci volajú Ali, ma zoznámila predsedníčka klubu JD v Malackách pani Daniela Bukovská. Vzhľadom na zhoršujúcu sa pandemickú situáciu v roku 2021, sme museli stretnutie niekoľkokrát odložiť, ale nakoniec sa podarilo a v príjemnej rodinnej atmosfére sme spolu strávili jedno júnové popoludnie.

Začiatok spomínania bol trochu rozpačitý. Bol som na to aj pripravený, veď hovoriť o svojom manželskom živote nie je pre viacerých z nás jednoduché. Rozbehlo sa to až keď manželia začali spomínať na rok 1947 kedy sa ako deti prvýkrát stretli v materskej škôlke, kde ich učili mníšky.

Bolo až neuveriteľné počuť aká tajomná niť života sprevádzala Janku a Aliho, ktorí svoj život spojili s mestom Malacky. Chodili do tej istej základnej školy, dokonca aj na rovnakú SVŠ (Stredná Všeobecnovzdelávacia Škola – 3 roky), no poznali sa len letmo. Zlom nastal až na tanečných kurzoch, ktoré boli v tom čase medzi mladými ľuďmi veľmi populárne. Na kurzy sa húfne prihlasovali dievčatá a aj chlapci z 2. a 3. ročníkov SVŠ a neskôr aj z gymnázií. Na tanečných kurzoch, ktoré sa spravidla konali dvakrát do týždňa v podvečerných hodinách, sa študenti pod vedením profesionálnych lektorov tanca učili za sprievodu klavírnej hudby základným krokom klasických tancov (valčík, tango, čardáš, rumbu a pod.) V škole, na hodinách spoločenskej výchovy sa učili spoločenskému bontónu ako sa správať v spoločnosti, a tiež čo si obliecť pri návšteve divadla, alebo na tanečnú zábavu a do spoločnosti. Pani Janka s úsmevom spomínala ako ju budúci manžel Ali chodil žiadať o tance pod ostrým zrakom jej brata, ktorý ju mal za úlohu od rodičov strážiť, ale vynaliezavosť v tom čase už do seba zahľadených mladých ľudí, bratovi, nedávali žiadnu šancu. Cesty budúcich manželov na seba narážali aj v ich záľube, ktorou bolo divadlo. Stretli sa v ochotníckom divadle, kde veľmi často hrávali zamilované páry ako napr. v hre Pán Jowialski, a stále im nedochádzalo, že je to zárodok ich budúceho vážneho vzťahu. Manželcia Valen-

tovcí s láskou spomínali na učiteľa Gabriela Vacha, ktorý učil v Malackách hudobnú výchovu, a naučil stovky detí hrať na hudobne nástroje a tiež k láske k hudbe. Pani Janka okrem školy a v tanečnej, hudobnej a divadelnej záľube, chodila ešte aj do baletnej školy, kde ju 6 rokov učil Horymír Mácha, ktorý pôsobil v Národnom divadle. Pohyb sprevádza manželov Valentových od detstva, a ani Ali nezaostával, hrával futbal a bol majstrom Slovenska v doraste. S ta-

jomným úsmevom na tvári spomínal ako sa futbalový tréning veľakrát stal miestom randenia a tiež rôznych smiešnych situácií, kedy sa predvádzal a robil frajera pred dievčatami.

Až nakoniec bol ich kamarátsky a divadelno-milenecký vzťah spečatený svadbou, ktorá sa konala v prvú májovú sobotu 1. mája v roku 1965.

Obidvaja vyštudovali vysokú školu. Pán Valent v roku 1963 Prírodovedeckú fakultu, odbor chémia – fyzika a hneď po jej ukončení dostal tzv. „umiestnenku“ na pracovisku Slovenskej akadémie vied, ale podstatne dlhšiu dobu ako na akadémii pracoval na Farmaceutickej fakulte UK, kde sa habilitoval za docenta. Z pani Janky sa stala detská lekárka v Malackách.

Manželia Valentovci majú spolu dvoch synov, starší syn Alexander vyštudoval molekulárnu biológiu a genetiku, je doktorom prírodných vied a žije v Paríži. Mladší syn Denis vyštudoval medicínu a išiel v šlapajach svojej mamy, je lekárom v Bratislave.

Pani Janka však bola ako detská lekárka maminou tisícom ďalších detí, ktoré sa k nej dodnes hlásia.

Sám mám tu skúsenosť, lebo každá práca má svoje svetlé aj temné stránky a aj pani Janka si so smútkom zaspomínala na svojich dvoch chlapcov, dnes už dospelých mužov s vlastnými rodinami, ktorí sa ako každá detská duša dlho nevedeli zmieriť s tým, že rodičia sa častokrát v soboty, nedele, sviatky, nesviatky striedali v „službe domácnosti“. Práca volala a chlapci sa najviac hneváli, keď mama odchádzala večer do služby, lebo vedeli, že ich na večeru čaká **Slepý guláš**, o ktorom si dlho pán Valent myslel, že nebol až taký zlý a veru nebol, však posúďte sami.

Poslal mi recept, ktorý prikladám.

Slepý guláš od pána Valenta – očistené zemiaky som pokrájal na kocky. Medzičasom som v kastrole na oleji do zlatista orestoval na drobno nakrájanú cibuľku, za stáleho miešania pridal sladkú papriku, niekedy aj šti-

plavú, celú rascu, zmes som spolu kvôli chuti ešte chvíľu porestoval. V letnom období, keď boli čerstvé paradajky a papriky, som ich taktiež nakrájal a pridal do orestovaného cibuľového základu. V zime som namiesto paradajky a papriky použil mrkvu, lebo v tých časoch sa paradajky a papriky nedali bežne kúpiť ako dnes. Scedené zemiaky som pridal do cibuľovo zeleninovej zmesi a za stáleho miešania som pridal

soľ, čierne korenie a prelisovaný cesnak. Po dôkladnom premiešaní všetkých ingrediencií som pridal vodu, aby boli zemiaky zaliate, prikryl pokrývkou, tak aby kastról nebol úplne zakrytý a od začiatku zovretia vody som to nechal na miernom ohni variť 20 – 25 minút až pokiaľ sa zemiaky neuvarili. Do hotového slepého guláša som na záver pridal majoránku, zahustil ho hladkou múkou a dobre zamiešal. S úsmevom sa pán Valent priznal, že nie vždy sa s hustotou guláša trafil, lebo podľa kuchárky nemal byť ani veľmi hustý, ani veľmi riedky, ale s hrdosťou dodal, že časom sa to naučil a dokonca sem tam do neho pridával nakrájaný párok, alebo točenú klobásku a vtedy sa už pred chlapcami „blysol“.

Pani Janka uznala, že situácie, kedy boli deti nešťastné z toho, že ich mama opäť nebude doma, neboli pre ňu jednoduché. S manželom však tak boli vychovaní a spomínala ako to videla u svojich rodičov. Je až neuveriteľné ako sa niektoré situácie generačne priam identicky opakujú. No i napriek všetkému, sa pani Janka ako domáca pani snažila udržiavať tradíciu, ktorú si priniesla z domu. Veľmi jej záležalo, pokiaľ to len trochu bolo možné, aby všetci spolu večerali a v sobotu a nedeľu jedli spolu obed a večeru. „Tu som videla priestor na to, aby sme sa spolu rozprávali a riešili rodinné problémy. Dodnes verím, že tie spoločné obedy a večere celú rodinu pomáhali držať pokope,“ s láskou dodala.

A čo by manželvia Valentovci odkázali dnes mladým manželským párom? „Majte viac tolerancie, pochopenia medzi sebou a vždy, keď máte čas, tak sa spolu rozprávajte, nie cez telefón, ale osobne, riešte spolu aj tie najbanálnejšie problémy, lebo k tým veľkým dôjdete ani nebudete vedieť ako a vtedy už môže byť neskoro. Držíme všetkým manželským párom palce, aby to spolu vydržali, lebo až v staršom veku zistia aký je čas „krátky“ a neúprosny.“

Siedme zastavenie

manželia Edita a Anton Augustínovi
obec ČAKANY – región Podunajsko

Obec Čakany leží severne od Štvrtka na Ostrove v regióne Podunajsko, 30 km od hlavného mesta Bratislavy. Zaujímavosťou obce je, že tu žije 91 % obyvateľov maďarskej a 9 % slovenskej národnosti a všetci sa medzi sebou dorozumievajú po slovensky. Čakany je malá obec, usadilo sa tu moravské, maďarské a nemecké obyvateľstvo, ktoré sa vzájomne premiešalo. Obyvatelia sa živilí hlavne poľnohospodárstvom, chovali hovädzí dobytok a až v 18. storočí začali chovať ovce. V obci je nádherný barokový rímskokatolícky kostol sv. Michala archanjela a zachovalý barokový kaštieľ zo 17. storočia, ktorý dal postaviť arcibiskup Juraj Szelepchényi, dnes v ňom sídli detský domov. Do Čakan ma pozvala dcéra manželov Augustínových, pani Saška Petrisková, ktorá má zoznámla s rodičmi, ktorí sa presťahovali z Bratislavy a žijú tu na dôchodku.

MOTTO:

„Vydržať, vydržať a ešte raz vydržať, lebo trpezlivosť ruže prináša.“

V záhrade plnej ovocných stromov pri kávičke, čaji a domácich zákuskoch mi manželia Augustínovi hneď, ako sme si sadli, povedali: „Vydržať, vydržať

a ešte raz vydržať, lebo trpezlivosť ruže prináša“. Pomyslel som si, to sa im v ich veku už ľahko hovorí, ale keď začali spomínať, tak som si uvedomil, však oni majú pravdu. „Stretli sme sa v roku 1964 v cukrárni v Bratislave, kde bola predtým opravovňa pančúch, preto sme ju volali „U Pančuchy“;“ začala hovoriť pani Edita. Stretávala sa tu partia mladých ľudí s rôznymi rodnými príbehmi.

„Manžel pochádzal z rodiny, v ktorej nikto nebol robotník a ani v komunistickej strane, jeho otec bol starostom v Domaniži za prvej Československej republiky⁽¹⁾ a tiež riaditeľom školy a organistom v miestnom kostole. Keďže nechcel vstúpiť do Hlinkovej gardy, bol z funkcie odvolaný. Táto rodinná „pečať“ mi zostala a niesla sa so mnou po celý život, bránila mi hlavne študovať,“ zaspomínal pán Anton. „Vysnívanú žurnalistiku, kde ma kvôli nevhodnému kádrovému profilu trikrát neprijali, som po rokoch zmenil za stavebnú fakultu. Zamestnania som musel meniť pomerne často, vždy, keď vznikol tlak na vstup do KSC. Som rád, že som nepristúpil na takéto kompromisy a že sme s manželkou boli odhodlaní radšej znášať finančné problémy ako profitovať z funkcií.“

O nič lepšie na tom nebola ani pani Edita, ktorá to tiež nemala na ružiach ustlané, lebo pochádzala z rodiny kulakov⁽²⁾. Hmotné statky ale neužívali, keďže otec bol evanjelik a mama katolíčka, nastal klasický prípad z tých čias – takéto zmiešaný náboženský vzťah priniesol vydedenie.

Náhodne stretnutie v cukrárni „U pančuchy“ malo pokračovanie a nočné odprevádzanie do starej Petržalky spojilo ich životy na viac ako polstoročie. Ako babky hovorievali „Čo je raz súdené, to aj Pán Boh spojí“, a tak sa aj stalo. Svadbu mali dvakrát. Prvýkrát na Miestnom národnom výbore⁽³⁾ v roku 1965 a druhýkrát v kostole v roku 2014.

„Osud sa so mnou nemaznal,“ zaspomínala pani Edita. „Kariéra tanečnice z Lúčnice mi unikla o vlások, hoci ma na konkurze vybrali, pre môjho konzervatívneho otca to bolo nepredstaviteľné. Štúdium farmácie som nedokončila, hoci mi chýbalo už málo, dala som prednosť materstvu. Prvorodení chlapi dvojčky však pobudli s nami len pár dní. Obrovskú bolesť nám Boh

vynahradil dvoma dcérami a tak som sa im potom naplno venovala. Len tak pre zaujímavosť, obidve narodené v auguste, takže '68 bol subjektívne ešte dramatickejší. V tom čase nebola 3-ročná materská dovolenka, takže „materská“ bola nielen na plný úväzok, ale aj bez finančnej podpory.

Ťažkým obdobím sme si prechádzali, keď sa zistilo, že jedna z dcér nás nepočuje. 8 rokov som sa jej intenzívne venovala, chodili sme na logopédiu ku skvelej odborníčke, aby sa nakoniec začlenila do bežnej základnej školy. Zrejme sme boli priekopníkmi pri integrácii dieťaťa s hendikepom do štandardného učebného procesu aj na strednej, a potom na vysokej škole. Dcéra sa vyhla navštevovaniu osobitných škôl⁽⁴⁾, úspešne ukončila vysokú školu, dnes má svoju rodinu a žije plnohodnotný život.

Popri tomto vypätom období som si urobila strednú pedagogickú školu, ktorá mi neskôr umožnila pracovať v materských škôlkach. Tam som sa našla, práca s deťmi má veľmi bavila, nechcem sa chváliť, ale deti ma mali veľmi radi. Často sa stávalo, že deti chodili za mnou domov a dodnes, už ako dospelé sa ku mne na ulici hlásia. Napriek vysokému počtu detí v triede som sa snažila o individuálny prístup, motiváciu, povzbudzovanie a úspešne sa mi darilo neaplikovať socialistickú výchovu.

Ďalšou, pre mňa veľkou výzvou, bola práca personalistky, nič som o tom nevedela, ale nezľakla som sa a všetko som sa postupne naučila,“ zaspomínala pani Edita a dodala, že je rada, že mala taký pestrý život pri práci s deťmi i dospelými, lebo som sa veľa naučila aj o sebe.

Pán Anton spomínanie pani Edity skomentoval láskavými slovami „Napriek tomu, že sme každý iný, veľmi nás stmelovala vzájomná úcta, tolerantnosť a láska k deťom. Sme a vždy sme boli bojovníci a nikdy sme to nevzdali. Som rád, že niečo zdedili aj naše dve dcéry.“

Pozrel som sa na Sašku, s úsmevom niečo zahmkala a otvorila album s fotografiami svojich rodičov.

Boli tam fotografie zo svadobného obradu. Presne po 50 rokov spoločného manželstva, na sv. Augustína 28. augusta v roku 2014, rodičom so sestrou zorganizovali svadbu, aby si ešte raz, teraz už v kostole, spečatili svoj vzťah so všetkým ako sa na svadbu patrí. Mladomanželov oddával

kňaz Marián Červený, do slávnostného obradu sa zapojili zaťovia i vnuci. „Po svadbe sme si všetci užívali spoločnú rodinnú svadobnú cestu,“ spresnila Saška.

Na konci spomínania mi pani Edita pokojným hlasom povedala „V našej rodine, pán Štefanec, prišiel ten najprirodzenejší čas, aký môže prísť, deti za-

čali pomáhať svojim rodičom a kolobeh života sa pomaly, ale iste uzatvára a naozaj funguje. Vďaka Pánu Bohu.“

Z Čakan som odchádzal s odkazom a zamyšlením od pána Augustína, ktorý ma pri vypočítaní a lúčení vyzbrojil prísloviem: „Kto našiel dobrú ženu, našiel niečo znamenité, lebo dostal vzácny dar od Pána“ a ešte ticho dodal „Ak by som mal definovať, čo je vrcholom kresťanského vierovyznania, bolo by to nesporne vydarené manželstvo“. Plný dojem som sa rozlúčil s dcérou Saškou a s manželmi Augustínovými. V aute cestou domov som si pochutnával na skvelých Kapustníkoch, ktoré mi pani Edita pribalila aj s receptom a rozmyšľal, aký je ten čas neúprosný, ale spravodlivý.

Nech sa páči:

Kapustníky od pani Edity Augustínovej.

Ingrediencie:

Kysnuté cesto: 1 kg polohrubá múka, 2 kocky živých kvasníc alebo 2 balíčky sušených (ušetříme si robenie kvásku), 3 žltka, 1 kávová lyžička soli, 3 hrste cukru, ½ l mlieka a 2 dcl oleja.

Plnka: biela hlávková kapusta, soľ/cukor, čierne mleté korenie.

Postup: Pripravíme si kysnuté cesto, ktoré necháme dobre vykysnúť. Na pomúčenej doske cesto vyvalkáme do hrúbky cca 1 cm a pohárom vykrajujeme kruhy (veľkosť podľa vlastnej predstavy alebo nakrájame na štvorce). Nadrobno nastrohanú kapustu samostatne dusíme na oleji, s troškou soli alebo cukru. Čierne korenie pridávame až do chladnúcej zmesi, inak zhorkne. Kapustu necháme vychladnúť, a potom lyžičkou kladieme malé kôpky na cesto, pospájame na okrúhly „posúch“ a ukladáme na plech, ešte mierne roztláčime v tvare kruhu a zvrchu popicháme vidličkou. Pečieme vo vyhriatej trúbe pri 180°C cca 25 min. Po upečení jemne potrieme olejom.

Kapustníky môžeme podávať k hustým kyslým polievkam alebo podávame samostatne.

Dobrá chuť.

(1) Prvá Československá republika je názov obdobia slovenských dejín (1918–1938)

(2) Kulak – v 50-tych rokoch, pomenovanie kulak, bolo prevzaté z ruského jazyka a volali tak stredných a bohatých roľníkov.

(3) Miestny Národný výbor (MNV) – orgán štátnej správy v Československu (1945–1990)

(4) Osobitná škola – na Slovensku osobitné školy boli určené pre deti, u ktorých bolo na vyšetrení v pedagogicko-psychologickej poradni zistené mentálne alebo iné zdravotné postihnutie.

Ôsme zastavenie

manželia Zita a Kornel Lutišanovi
Šurany – región Dolná Nitra

Šurany je mesto nachádzajúce sa vo východnej časti Podunajskej roviny, na brehoch Malej Nitry. Prvýkrát sa Šurany spomínajú v listine uhorského panovníka Belu II. z 3. septembra 1138 ako „villa Suran“, ktorá sa v druhej polovici 14. storočia stala súčasťou šurianskeho hradného panstva, do ktorého patrilo ešte 12 dedín a osád. V rokoch 1663–1684 panstvo okupovali Turci a v roku 1725 bol Šuriansky hrad z väčšej časti zbúraný. Od 18. storočia sa Šurany vyvíjali ako zemepanské mestečko, kde tunajší šľachtici rozvíjali svoje podnikateľské aktivity a až roku 1832 cisár František I. povýšil Šurany na kráľovské mesto s trhovým a jarmočným právom. V roku 1835 tu bol postavený prvý valcový mlyn a v roku 1854 cukrovar, ktorý bol najstarším v Európe. V roku 2000 v ňom ale bola výroba cukru ukončená.

V meste v roku 1934 bola postavená socha gen. M. R. Štefánika, ktorú vtedajšia moc na začiatku 50. rokov zlikvidovala. Dnes socha gen. M. R. Štefánika opäť stojí na pôvodnom mieste. Autorom je akad. sochár J. Pospíšil. Socha je považovaná za symbol slobody a Slovákov na južnom Slovensku.

Do Šurian má pozvala pani Zita Lutišanová, ktorá sa o mojej pripravovanej brožúrke Zlaté príbehy dozvedela od svojej priateľky z Nitry. Milo ma to prekvapilo, a tak som sa jedno letné popoludnie za manželmi Lutišanovými do Šurian vybral.

MOTTO:

**„Vážte si jeden druhého, dôverujte si
a celý život sa učte vzájomne sa tolerovať.“**

Hneď som vedel, že sedím oproti pani, ktorá „miluje“ život a to som ešte netušil, že pani Zita pracovala 54 rokov a 181 dní v zdravotníctve, v prostredí, kde sa život privádza na svet. Najskôr ako zdravotná sestra na gynekologickom oddelení, potom 15 rokov ako pôrodná asistentka na operačnej a pôrodnickej sále a do starobného dôchodku odchádzala z gynekologickej ambulancie v Šuranoch. „Dodnes si pamätám veľa mien našich pacientok ako aj roky narodenia detí šťastných mamičiek,“ začala svoje spomínanie pani Zita. „S manželom sme sa stretli na pracovisku, kde pracoval ako šofér sanitky. Dostal sa k tejto práci ako slepé kura k zrnú. Práve sa vracal z vojenčiny domov, keď ho po ceste oslovil správca polikliniky a opýtal sa, či by nechcel pracovať ako šofér sanitky. Pán Kornel manželku doplnil. „Povedal som si prečo nie, a tak som 41 a pol roka pracoval v Šurianskej poliklinike. Najazdil som viac ako 1,5 milióna kilometrov bez nehody,“ s hrdosťou zaspomínal pán Kornel. „To že žijem v Šuranoch je tiež náhoda,“ rozhovoril sa pán Kornel. „Žil som so svojimi rodičmi a súrodencami, bolo nás 9 detí (8 chlapcov a jedno dievča) v Terchovej. Jedného dňa nám tam vyhorel dom, a tak nás rodičia naložili do vlaku a bez nejakého jasného cieľa sme vystúpili v Šuranoch. Dnes nepredstaviteľné, ale odvtedy tu žijem. Tu som pri hraní na gitare v partii kamarátov spoznal Zitku“. Pani Zita príbeh ich mladosti rozvinula spomienkou ako jej Kornel jedného večera v partii povedal „Aj tak raz budeš mojou ženou. Dodnes neviem prečo mi to povedal, ale 4. apríla v roku 1970 som sa ňou naozaj stala. Svadbu sme mali v kostole v Nových Zámkoch“. Spomienkou na ich veľký deň pani Zita úprimne dodala: „myslím, že lepšieho manžela by som si nevybrala i keď zo začiatku to bolo len jeho pranie, ale určite neľutujem“.

„Manžel bol vášnivý futbalista, najskôr hrával aktívne a neskôr sa ako tréner venoval mládeži a aj dnes pravidelne hráva futbal s partiou kamarátov“. S trochou nostalgie pani Zita pokračovala v spomínaní na obdobie, kedy spolu vychovali dve deti. „Od roku 1982 spolu žijeme v rodinnom dome, ktorý s bratmi a kamarátmi postavil manžel, vyučený murár. Našli by ste ho samozrejme veľmi rýchlo, lebo stojí blízko futbalového ihriska.“

Celý náš život sa točil okolo deti, nielen okolo našich, ale aj okolo tých, ktoré manžel trénoval a bolo ich teda neúrekom. Veľakrát sa stávalo, že keď som piekla zemiakové pagáče, tak sa chlapani išli „zadrhnúť“, tak ich mali radi, krásne spomienky“.

Požiadal som pani Zitu nech mi pošle recept na pagáčiky, ktoré na stole nádhorne voňali, a na ktorých sme si po celý čas rozprávania pochutnávali. Pani Zita sa šibalsky usmiala a recept mi bez zaváhania začala diktovať.

Zemiakové pagáče podľa pani Zity Lutišanej. Do misy nasypeme $\frac{1}{2}$ kg polohrubej múky, rovnaké množstvo varených ošúpaných zemiakov, pridáme olej, vajíčka, osolíme a zmes poriadne „rukou“ vymiešame, prikryjeme cesto a necháme ho chvíľu odstáť. Potom dosku pomúčime a pohárom vykrajujeme pagáče, preniesieme na plech, potrieme rozšľahaným vajíčkom, cesto môžeme nechať ešte chvíľu pracovať a pečieme vo vyhriatej trúbe na 180 stupňov 15–20 minút.

„Naše deti mali v manželovi veľký vzor, za čo som mu nesmierne vďačná. Vypestoval v nich lásku k športu,

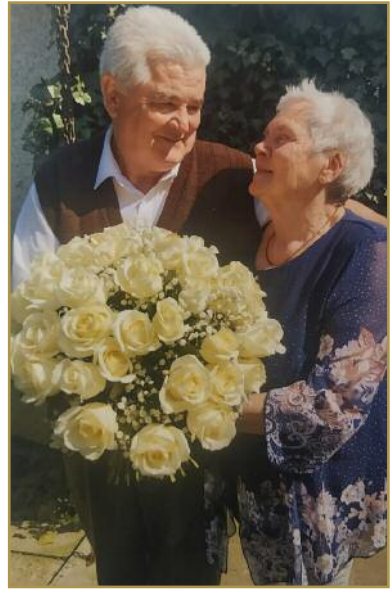

ktorý sa stal súčasťou ich života. Do 16. – 17. rokoch ich života chodievali s nami aj s partiou na dovolenky k moru, alebo lyžovať. Potom to už nešlo, a tak sme s manželom zostali sami pre seba a s deťmi, ktoré trénoval. Tešili sme sa z toho, lebo v našom dome stále bolo živo. Tým, že som si pamätala mená všetkých svojich príbuzných, dokonca aj súrodencov svojich rodičov, tak „naše“ futbalové deti radi u nás po tréningu zostávali a ja som im rozprávala ako sa kedysi žilo, ako si rodiny vzájomne pomáhali, prečo sme si jeden druhého vážili. Za to všetko som vďačná svojim rodičom a hlavne mame. Dnes už viem, že jej veľmi záležalo, aby som ako jedináčik bola stále v kontakte s ľuďmi a nezostala sama“.

Až ku koncu mojej návštevy v Šuranoch sa mi pani Zita priznala, že je trefou generáciou ženskej sestry (v minulosti známe ako pôrodné babice), a preto vie aké dôležité sú v živote u každého človeka dobré rodinné vzťahy.

Keď som sa s manželmi Lutišanovými lúčil, mal som dobrý pocit, že medzi nami existujú ľudia, ktorí len tým, že sa s mladými ľuďmi rozprávajú, rozsievajú okolo seba to, čo je pre každého z nás najcennejšie. Vedú ich k úcte jeden k druhému, k vzájomnej tolerancii a dôvere v seba a v rodinu.

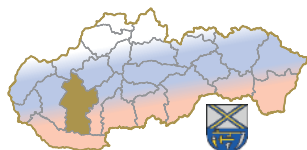
Ďakujem, pani Zita!!!

Deviate zastavenie

manželia Magdaléna a Jaroslav Stýblovi
NITRA – región Dolná Nitra

Stretnutie s manželmi **Stýblovými** malo svoje zvláštne čaro. Stretli sme sa v **kúpeľoch Brusno**, kde trávili týždenný relaxačný pobyt spolu s členmi klubu Združenia Kresťanských Seniorov (ZKS) Nitra na Kalvárii. Pozvanie na stretnutie mi sprostredkovala predsedníčka klubu, pani Marta Kočajdová. Nakoniec som v Brusne s členmi klubu ZKS strávil niekoľko dní a veru bolo tam veľmi príjemne. Kúpele Brusno ležia na strednom Slovensku, v údolí Slovenského Rudohoria, kde sa nachádzajú liečivé pramene a stali sa vyhľadávaným miestom najmä kvôli liečivej minerálnej vode. Brusnianka prospieva pri nechutenstve a chronických zápalových procesov močových ciest.

MOTTO:

„Viera je kompasom, ktorý nám dáva nádej, že ideme správnou cestou“

Stretnutie s manželmi Stýblovými v tomto liečebnom prostredí začalo príjemným posedením pri kávičke a zákusoch. Manželia Stýblovi predstavujú typické československé manželstvo. Pán Jaroslav pochádza z Červeného Kostelca⁽¹⁾ a so svojou budúcou manželkou sa stretli v **Nitre**, kde slúžil základnú

vojenskú službu. S úsmevom pripomenuli, že na Štedrý deň v ich rodine nesmú chýbať na stole české a slovenské jedlá.

„Manžel varí houbové knedlíky (hríbové knedle) a ja šošovicovú polievku,“ ozrejmila pani Magda. Prekvapilo ma, že pani Magda mi priniesla hneď aj recepty, ktoré prikladám ako som dostal.

Vysvetlila mi, že sa jej dostala do rúk moja brožúrka „Spoznaj slovenské regióny od západu po východ cez Zabudnuté recepty starých mám s príbehmi“, a preto bola na mňa pripravená.

Hríbové knedle: Približne 300 g očistených hríbov nakrájame, osolíme a pomaly na oleji podusíme do mäkka, necháme vychladnúť. V miske ručne vymiešame cesto. Do 500 g hrubej múky pridáme maslo, 2 vajíčka, 9 lyžíc mlieka, 1/2 prášku do pečiva, nasekaný petržlen a osolíme podľa chuti. Nakoniec do cesta zamiešame podusené vychladnuté hríby a nakrájane

3 staršie rožky. Knedlíky vytvarujeme a varíme vo vriacej osolenej vode 15 až 20 minút. Houbové knedlíky najčastejšie podávame k dusenej kapuste a pečenému mäsu.

Šošovicová polievka: Šošovicu preberieme, premyjeme a dáme do hrnca so studenou vodou, kde sa bude polievka variť a necháme ešte 20 minút šošovicu máčať. Vodu zlejeme, pridáme novú vodu a na kocky pokrájané zemiaky, klobásku, bobkový list, nové a čierne korenie a ešte na drobno pokrájanú cibulku. Na mier-

nom ohni necháme variť až do mäkka. Medzitým si pripravíme zápražku z oleja, pretlačeného cesnaku, hladkej múky a na konci pridáme mletú červenú papriku. Zápražku zalejeme šľahačkovou smotanou, dobre premiešame a cez sitko pridáme do hrnca, kde sa

varí polievka. Nakoniec polievku dochutíme octom, soľou, cukrom a necháme ju ešte pár minút prevrieť.

„Mam rád operu,“ začal hovoriť pán Jaroslav, „a preto keď som mal „opušťák“⁽²⁾, tak som nevynechal ani jednu príležitosť ísť do divadla Andreja Bagara.

Pamätám sa na to ako dnes, bolo to v roku 1967 keď dávali operu Knieža Igor od Alexandra Porfirieviča Borodina. Počas prestávky som sa plný dojmov prechádzal po chodbe divadla a v jeden okamih som počul hlas: Toto bude tvoja žena.

Oproti mne stáli tri dievčatá a hneď som bol vnútorne presvedčený, že jedná z nich, Magdaléna bude mojou budúcou manželkou. Tak sa aj stalo, do pol roka v októbri 1968 sme mali svadbu v nitrianskom kostole na Kalvárii.“

„Neviem, či poznáte ten pocit“, obrátil sa na mňa pán Jaroslav, „ale niekedy sa v živote dejú veci, ktoré nie vždy vieme vysvetliť, ale silne zasiahnu do Vášho života,“ dokončil vetu pán Jaroslav, ktorého vlúdne pani Magdaléna oslovovala Jarko. „To, že bol manžel českej národnosti má vôbec nevyrušovalo,“ pokračovala pani Magdaléna, ktorú v rodine Styblových volajú Alenka a manžel jej hovorí Ali. „Naopak ako milujúca manželka som bez reptania nasledovala svojho manžela a usadili sme sa v Čechách neďaleko Rakovníka⁽³⁾. Tu sme s manželom strávili päť rokov a narodili sa nám dve deti. Začiatky neboli ľahké, boli sme sami, v cudzom prostredí a museli sme čeliť rôznym nástrahám od toho, kde budeme bývať až po zdravotné problémy, kedy mi lekár oznámil, že nebudem môcť mať deti, ale Boží plán bol iný,“ s povzdychom povedala pani Magdaléna. „Prvé dieťa som samovoľne potratila, bolo to strašné, mala som vtedy 21 a manžel 23 rokov. Ťažko sme znášali keď nám lekári neodporúčali mať ďalšie deti a následne nám skoro násilne chceli vstupovať do nášho života, pod rúškom, že chránia môj život. Zvádzali sme s manželom vnútorný boj, povzbudzovali sa navzájom a verili, že budeme mať silu prekonať všetky nástrahy. Nakoniec v nás zvíťazili viera a nádej, a napriek riziku sme všetko prekonali a vydržali. Nevedeli sme si predstaviť ako by sme žili, keby sme v sebe nenašli silu a odvahu chrániť to, čo nám je najdrahšie. Ešte dnes, keď si na tu atmosféru spomeniem, tak mi mráz behá po chrbte,“ ticho hovorila pani Magdaléna. „Nakoniec sa nenaplnilo nič, čo lekári

predpovedali, Pán Boh mal iné plány a narodilo sa nám sedem zdravých detí (4 chlapi a 3 dievčatá). Všetky deti sú dnes samostatné a úspešné v rôznych profesiách a my sme za to Pánu Bohu vďační. Sú z nich profesionálny cestovateľ, klinický psychológ, záchranár, učiteľka hudby, zvukár, výrobca čokolády na Slovensku, muzikologička“.

„Vyštudoval som Vysokú školu zemедělskú/poľnohospodársku,“ hovorí pán Jaroslav. „Moja špecializácia chmelárstvo nás v roku 1973 nasmerovala na Slovensko, do obce Ostrov, asi 6 km severozápadne od Piešťan, kde sme už so štyrmi deťmi bývali päť rokov. V roku 1978 sme sa presťahovali do Nitry, kde bývame do dnes.“

Nitra je starobylym mestom ležiace v Podunajskej pahorkatine na rieke Nitra. Severne nad mestom sa vypína vrch Zobor z kadiaľ je prekrásny výhľad nielen na mesto, ale aj na prilahlé okraje pohoria Tribeč. Nitra je mestom bohatých historických skvostov. Už v 9 storočí tu sídlil knieža Pribina a mesto bolo jedným z centier Veľkej Moravy. Od konca 10 storočia mesto patrilo Arpádovcom a okolo roku 1100 bolo obnovené Nitrianske biskupstvo, v roku 1248 sa Nitra stala kráľovským mestom. V roku 1873 sa Nitra stáva mestom, ktoré spravuje primátor na magistráte s početným obecným zastupiteľstvom. **Nitriansky hrad** je dominantou mesta a hradný komplex pozostáva z katedrály, biskupského paláca, hradieb a hospodárskych budov. Potvrdené písomné správy o hradisku pochádzajú z roku 871.

Počas rozprávania o ťažkom období kedy chránili životy svojich detí, manželia Stýblovi plynule prešli k téme, čo znamenala a znamená v ich živote viera, ktorá tak silne ovplyvnila ich rozhodnutia. Pán Jaroslav spomínal, že jeho cesta k viere prišla cez hudbu. „Počas štúdií na vysokej škole v Prahe ma môj spolužiak Stando Ježek priviedol do kostola. Ďalšou osobou, okrem mojej manželky, ktorá ma, priznávam sa, na ceste k viere silne ovplyvnila, bol hudobný skladateľ Zdeněk Šesták. Priviedol ma k starej kresťanskej hudobnej literatúre, ktorou som sa nadchol.“

Tu sa však musím ešte na chvíľu zastaviť,“ hovorí pán Jaroslav a vracia sa späť do obdobia na začiatok stretávania sa s Alou. „Miestom našich stretnutí bol kostol na Kalvárii. Počas vojenskej služby v Nitre som do neho prichádzal denno-denne o 5:30 hod., kde na organe hrávala moja budúca manželka. S láskou som ju počúval ako nádherne hrá a spieva. Tak som bol organovou hud-

bou okúzlený, že od roku 1980 už aj s manželkou hrávame na organe až do dnes. Hrávame na pohreboch, svadbách a tiež na rôznych liturgických slávnostiach. Všetko toto robíme popri práci, naučili sme sa hrať na ďalšie hudobné nástroje a viedli sme k tomu aj naše deti a neskôr vnúčatá. Všetky hrajú buď na organe, klavíri, lesnom rohu, flaute, saxofóne, trombone, gitare, husliach, violončele a harmonike. Našťastie sú všetky hudobné nadané a niektoré idú aj v našich šlapajach“. Na záver pani Stýblová dodala „Celý život si vážim a mám úctu k manželovi, lebo bol pre nás veľkou oporou, jeho vernosť bola pre nás veľmi dôležitá, utvrdovala ma v tom, že ideme správnou cestou“.

S predstavou, ako vyzerá popoludnie u mnohopočetnej rodiny Stýblových, keď sa všetci chytia svojich hudobných nástrojov a začnú spolu hrať, som sa manželom Jaroslavovi a Magde poďakoval za ich až osobné vyznanie a rozlúčil.

Znova a znova som sa presvedčil aké dôležité je mať v sebe kompas, ktorý Vás povedie tým správnym smerom.

(1) Červený Kostelec je mesto v Českej republike, v okrese Náchod v Královohradeckom kraji.

(2) Opušťák – ide o vojenský výraz a znamená možnosť opustiť kasárne na nejaký vopred určený čas.

(3) Rakovník je české okresné mesto v stredných Čechách, leží 60 km západne od hl. mesta Prahy.

Lutišanovi

Stýblovi

Husárovi

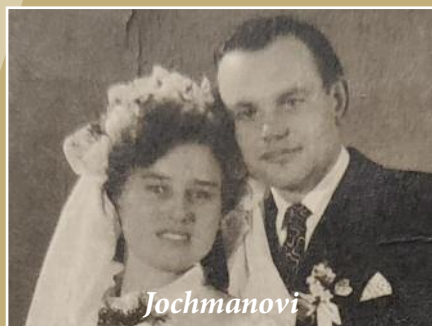
Hrehušovi

Dupalovi

Demčákovi

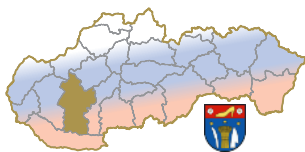

Jochmanovi

Desiate zastavenie

manželia Antónia a Stanislav Husárovi
mesto PARTIZÁNSKE – región Stredného Ponitria

Mesto **Partizánske** je ďalším miestom, kde som sa zastavil počas mojich potuliek za príbehmi manželov, ktorí spolu žijú 50 a viac rokov. Partizánske leží vo východnom cípe regiónu Stredného Ponitria a je úzko späté s českým mestom

Zlín cez zlínsku obuvnícku firmu Baťa. Firma Baťa v rokoch 1938 až 1939 vybudovala v chotári obce Šimonovany (dnes mestská časť Partizánske) fabriku na výrobu obuvi. Rozvoj výroby so sebou priniesol aj rozvoj Šimonovan a ich okolia. Pre ľudí pracujúcich vo firme vyrástla doslova na zelenej lúke najskôr osada Baťovany, ktorá v roku 1948 získala atribút obce a neskôr mesta. Baťov architekt Vladimír Karfík navrhol budovať mesto, v ktorom sa citlivo spájali zóny výroby, bývania a oddychu, a nezabudol aj na dominantu námestia – kostol. V roku 1943 v Baťovanoch postavili rímskokatolícky Kostol Božského Srdca Ježišovho, ktorý slúži veriacim a návštevníkom mesta aj dnes.

V roku 1949 došlo k zmene názvu a Bačovany sa premenovali na Partizánske. Mesto je okrem obuvníckej histórie známe aj svojimi prírodnými krásami, prostredie je stvorené na rekreačný beh, pešiu turistiku a cykloturistiku (má viac ako 20 km vybudovaných cyklotrás a turistických chodníkov). A tu niekde sa naše cesty s pánom Stanislavom Husárom pretínajú.

Je o mne známe, že sa venujem rekreačnému behu. Táto moja vášeň ma sprevádza od mladosti a stretol som pri nej množstvo zaujímavých ľudí, podobných nadšencov a milovníkov rekreačného behu. Dlhú dobu sa stretávam aj s pánom Stanislavom Husárom a ani som netušil, že v roku 2022 14. novembra oslavuje okrúhle jubileum (80 rokov) a v tomto roku stihol oslaviť s manželkou Antóniou 52. výročie sobáša.

Prijal som pozvanie pána Husára s manželkou a prišiel som za nimi do Partizánskeho. Strávili sme spolu jedno príjemné letné popoludnie a pán Husár k spomínaniu navaril chutnú Tatranskú sviečkovicu (recept prikladám nižšie), ku ktorej sme si dali dobre vychladené pivo.

MOTTO:

Od kamarátstva cez spoločné záujmy, rešpekt jeden k druhému až po rozdelenie starostlivosti o domácnosť.

Dlhú dobu som rozmýšľal „čo“ sprevádzalo na spoločnej ceste manželov Husárových, ktorí tento rok (2022) oslávili 52. výročie manželstva a stále majú, podľa ich slov, dosť „guráže“, aby išli spolu ďalej. Nakoniec som ich spoločnú cestu zhrnul do odkazu, o ktorom si myslím, že som sa ani veľmi nepomyšľil, veď posúďte sami.

Nedá sa opomenúť, že pani Antónia a pán Stanislav sú veriacimi a silu čerpajú hlavne vo viere, ktorá im pomáhala a stále pomáha pri riešení nielen

manželských, ale aj rodinných problémov. Každý deň chodia do kostola a mladším odkazujú, pestujte si vieru, nádej a hlavne lásku, lebo tá je z tých troch najdôležitejšia.

Manželia Husárovi žijú v Partizánskom od roku 1974. V roku 1990 spolu zakladali KDH, pán Stanislav bol jed-

ným z prvých miestnych poslancov za KDH a dodnes je prizývaný do poradných samosprávnych orgánov, je v rade starších, čo je poradný orgán primátora mesta a tiež je členom farskej rady. Je zakladajúcim členom a dlhoročným predsedom klubu Združenia Kresťanských Seniorov⁽¹⁾ v Partizánskom.

Naše rozprávanie s pánom Stanislavom sa začalo spomienkami na začiatky jeho behávania. „Bolo to presne 5. januára 1982 (v tom čase som už bol ženatý a otcom troch dcér) a odvtedy som behával pravidelne tri až štyrikrát do týždňa za každého počasia, a to až do roku 2000. Dnes už je to poskromne, ale stále ešte behám,“ dodal. Za prítomnosti svojej manželky, s primeranou dávkou hrdosti pripomenul, že odbehol „iba“ 19 maratónov. „Manželka ma vždy sprevádzala a bola mojou fanúšičkou a podporovateľkou. Práve v tomto roku, 8. Marca 2022, bolo 40 rokov od zabehnutia prvých 10 km počas mojich tréningových hodín a bola to trasa z mesta Partizánke na legendárnu **chatu Ondrej**⁽²⁾ a späť.“

Pán Stanislav Husár pochádza z Trenčianskej Turnej, obce, ktorá leží na ľavom brehu stredného toku Váhu uprostred trenčianskej kotliny, lemovaná nádhernou scenériou pohorí Strážovskej vrchoviny, Považského Inovca a Bielych Karpát. V roku 2019 obec Trenčianska Turná oslavovala 750. rokov od prvej písomnej zmienky o obci a presne pred 50 rokmi, v roku 1969 sa na zábave pri oslavách 700-tého výročia stretli budúci manželia Stanislav a Antónia. „Svadbu sme mali 18. apríla 1970 v kostolíku Trenčianskej Jastrabie, kde nás sobášil Vdp. Jozef Pižurný,“ s hrdosťou hovoril pán Husár.

Pán Stanislav mal v tom čase už po povinnej základnej vojenskej službe⁽³⁾ a s humorom jemu vlastným mi porozprával, ako sa chvíľu po obdržaní povolávacieho rozkazu „divil“, že ho povolávajú do Kodane, snáď nie do jednotiek Cudzineckej légie? Samozrejme, povolávací rozkaz znel do českého mesta Kadaň v Ústeckom kraji (Česká republika). Pani Husárová len tak letmo utrúsila, že pre ňu ako mladomanželku bolo veľkým šťastím, že manžel vedel variť, naučil sa to práve na základnej vojenskej službe.

Pani Antónia sama dlhé roky varila v závodnej kuchyni v Závodoch 29. augusta v Partizánskom a neskôr v detskej škôlke, takže veľmi rada doma prenechávala varenie na manžela, ktorý to dodnes s láskou robieva nielen pre ňu, ale aj pre celú rodinu. S úsmevom doplnila, že keď mala veľa práce, tak manžel nemal problém vyprať, alebo sa hrať s deťmi a neskôr, keď začali chodiť do školy, tak sa im venoval a pomáhal s domácimi úlohami.

Pracoval ako zámočník a zvärač, ale veľmi rád sa učil, bol zvedavý a keď v roku 2004 odchádzal do starobného dôchodku z pozície riaditeľa Charis – centra sv. Vincenta v meste Partizánske, kde v roku 1991 zakladal farskú katolícku charitu, tak sa začal naplno venovať a organizovať spolu s farským úradom a viacerými podporovateľmi množstvo akcií ako napr. týždenné pobyty pre sociálne slabšie rodiny a ich deti, prezradila mi pani Antónia.

Bez receptu obľúbeného jedla rodiny Husárových (tri dcéry a 8 vnúčat), ktoré výlučne varí pán Stanislav, som nemohol odísť. Pán Husár mi tak recept ešte počas mojej návštevy na skvelú Tatranskú sviečkovicu napísal, za čo mu ďakujem a rád posúvam recept ďalej.

Tatranská sviečkovica podľa Stanislava Husára:

Ingerencie: 50 dkg sviečkovice, 5 dkg slaninky, 4 dkg masti, 4 dkg cibule, 8 dkg koreňovej zeleniny, 1 dcl brusnicovej šťavy (najlepšie domácej), 2 dcl smotany, 3 dkg hladkej múky, 1 dkg cukru, 1 polievková lyžica horčice, voda, soľ, čierne korenie, bobkový list.

Postup: Umytú a odblanenú sviečkovicu pretiahneme prúžkami údenej slaniny, opečieme na masti a vložíme do kastróla. Na zvyšnej masti opečieme očistenú a pokrájanú zeleninu, pridáme bobkový list, celé čierne korenie, soľ, podlejeme vodou, celú túto zmes pridáme k mäsu, ktoré prikryjeme a dusíme na miernom ohni. Keď je mäso mäkké, vyberieme ho, šťavu zahustíme zátrepkou z kyslej smotany a múky, povaríme, pridáme ocot, horčicu, brusnicovú šťavu a cukor a pretrieme šťavu cez sitko na mäso. Podávame s knedľami, alebo s cestovinami.

Dobrá chuť!

(1) Združenie kresťanských seniorov (ZKS), založenie klubu Partizánske 21. 06. 2011.

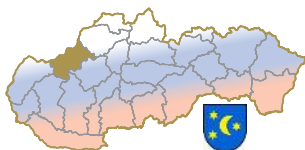
(2) Chata Ondrej nad Brodzanmi bola vyhľadávaným miestom nielen celých kolektívov z obuvníckych závodov, ale aj ich rodín. Bola pomenovaná podľa jej správcu Ondreja Kramára a o jej vznik sa pričínila obuvnícka fabrika s brigádnickou pomocou svojich zamestnancov.

(3) Vojenská služba bola na Slovensku povinná viac ako 137 rokov. Trvala od 2–3 rokoch, napr. za čias cisára Františka Jozefa mali branci povinnú vojenskú službu 3 roky, nastupovali vo veku 21 a viac rokov. Po vzniku Československa bola dĺžka služby 2 roky a 31.12.2005 sa povinnosť pre mužov absolvovať vojenskú službu skončila zriadením plne profesionálnej armády.

Jedenáste zastavenie

manželia Eudmila a Anton Hrehušovi
obec PRUSKÉ – PODVAŽIE – región Stredné Považie

Moje ďalšie zastavenie v obci Pruské bolo obzvlášť milé, lebo som sa sám so spomienkami vrátil do detstva a zaspomínal na prvý kontakt s bicyklom. Kamaráti ma vozili na bicykli, na tyči, pokiaľ som sa nenaučil bicyklovať sám. Táto milá spomienka mala však v živote manželov Ľudmily a Antona Hrehušových z Podvažia (dnes je to miestna časť obce Pruské) veľký význam, ale pekne po poriadku.

Motto:

**„Nech nikdy nezapadne slnko nad Vaším
hnevom, lebo vždy sa musí svietiť“.**

Obec **Pruské** sa rozprestiera na Strednom Považí v Ilavskej kotline, cez ktorú preteká rieka Váh. Obklopujú ju Biele Karpaty, z ktorých sa vypínajú Vršatské bradlá s majestátnou zrúcaninou hradu Vršatec (vznik hradu Vršatec sa datuje do polovice 13. storočia a je opradený legendami a povestami). Oproti Vršatským bradlám sú Strážovské vrchy, na

okraji ktorých sa pri obci Ladce na hore Butkov od roku 2013 nachádza najmladšie slovenské pútnické miesto „Skalné sanktuárium Božieho milosrdenstva“. Toto pozoruhodné miesto hrá dôležitú úlohu vo veľkom diele hlásania svetu posolstva Milosrdenstva, ktoré Pán Boh inicioval v prorockom poslaní sv.

sestry Faustíny. A práve toto poslanstvo odovzdal Svätý otec Ján Pavol II. Cirkvi a svetu na tretie tisícročie ako „**Boží dar pre naše časy**“.

Do Pruského má pozvala predsedníčka klubu Združenia kresťanských seniorov pani Anna Pisarčíková a zoznámila ma s manželmi Ludmilou a Antonom Hrehušovými, ktorí pochádzajú z **Podvažia**.⁽¹⁾ Prežili tu spolu detstvo, kamarátstvo, prvé zaľubenia a aj chlapčenské sebaobetovanie. Každý deň zamilovaný Tonko bicyklom vozil „na tyči“ svoju milú k vlaku, keďže bicykel bol v tom čase najdôležitejším dopravným prostriedkom, inak by musela Ludka chodiť k vlaku pešo. Prežili tu tiež rozchody a veľkú lásku, ktorú si spolu utužovali listami počas Tonkovej dvojročnej základnej vojenskej služby.⁽²⁾

Pani Ludka s úsmevom na toto obdobie spomína. Povedala mi, že dodnes si opatruje listy, ktoré od Tonka dostávala a aj tie, ktoré mu písala, a musím do-svedčiť, že ich písala naozaj krásne. Písmo pani Ludky ma zaujalo, pretože je priam umeleckým dielom, ktoré sa už dnes nevidí. Písať ju takto naučil otecko, ktorý si na písme dával veľmi záležať a naučil tak všetky deti. Tento talent pani Ludka preniesla aj do krásnych výšiviek. „Vyšívanie ma bavilo už od malička, k tomu ma priviedla zas babka, ktorá mala krosná⁽³⁾ z roku 1909, a tkali na nich aj moji rodičia plátna z konopných nití a bavlny. Z utkaného plátna sa šili napr. uteráky, na ktoré sa robili pekné krížikové výšivky a ukončené boli viazanými strapcami. Najčastejšie sa šili postelne plachty, čo boli aj súčasťou vena nevesty.“ S úsmevom Ludka dodala, že ich od rodičov tiež dostala a slúžia ešte do dnešného dňa. Pani Ludka mi ukázala skutočne nádherné výšivky, však posúďte sami.

S pánom Antonom sme si trochu zaspomínali na základnú vojenskú službu, ktorú som absolvoval ešte aj ja. Preto mu rozumiem, že pre neho to bol sviatok, keď dostal list od svojej milej. „Písali sme si často, tak mi aj ten nekonečný čas odlúčenia na vojenčine rýchlo ubehol,“ s úsmevom povedal. Po návrate z vojenčiny domov, prišiel ich veľký deň a v novembri v roku 1963 mali svadbu.

Najprv mali civilný sobáš na Miestnom národnom výbore⁽⁴⁾, a potom v kostole. Pani Ludka mi popísala ako v tom čase prebiehali svadby na dedine. Aj Podvažie malo svoje zvyklosti, ktoré sa dodržiavali niekoľko generácií. Príprava na svadobný obrad a aj jeho priebeh si vyžadoval dlhodobú prípravu a týkal sa nielen mladomanželov, ale hlavne ich rodín a celého príbuzenstva.

„Svadobná hostina sa robila u nás doma. Viete si predstaviť ako to u nás doma vyzeralo, keď sa tam v novembri stretli rodinní príslušníci. Nikdy by som si nepomyslela, že sa tam pomestí toľko ľudí. Na druhý deň po zábave sme mali ‚poprávku‘⁽⁵⁾, najskôr u mojich rodičov a na ďalší deň u Tonkových. Takto sa začal náš spoločný život, začali sme spolu zdieľať všetky radosti a starosti, lebo ako moja mama hovorievala vo dvojici sa to lepšie tiahne.“

Základ bolo bývanie. „Tak ako všetci mladí, chceli sme sa čo najskôr osamostatniť a bývať sami. Vďaka podpore rodičov, a vlastne celej rodiny, sme si postavili dom. Manžel chodil za prácou na týždňovky mimo domu a nikdy nezabudnem ako ma v pondelok, keď odchádzal, vybavil zoznamom, aký materiál mám na stavbu cez týždeň kúpiť, aby cez víkend mohli s chlapmi pokračovať. Veru, že sa aj stalo, že som materiál nestihla nakúpiť a vtedy ‚bol oheň na streche‘, ale vždy sa to urovnalo. Nakoniec sme postavili dom a zasadili strom.“

Pani Ludka od roku 1959 pracovala tridsaťsedem rokov v slovenskej sporiťelni. Začínala s ručne písaným účtovníctvom a končila prácou na počítači, prešla všetkými oddeleniami a pracovala s ľuďmi, čo ju veľmi bavilo. Tonko si zaspomínal na výstavbu veľkých nových sídlisk. Na stavbách pracoval ako stolár, neskôr ako majster a tak odpracoval 39 rokov v jednom podniku Stavomontáž v Žiline.

„S manželom sme mali záľubu chodiť do prírody a keď sme mali chvíľu času, tak sme radi aj s priateľmi chodili na výlety a túry. Raz sme boli niekoľko rodín (21 ľudí) na Podbanskom, kde sme si varili, hrali sa s deťmi a chodili na túry. Už vtedy sa nám stalo, že sme stretli medveďa, ktorý sa túlal k naším chatkám a hľadal niečo pod zub. Keď nič nenašiel, tak sám odišiel. Navštívil nás ešte trikrát. Teraz na tú epizódu s „Macom“ s úsmevom spomíname, hlavne keď dnes vidíme, že sa ľudia stále nepoučili a nechávajú zvyšky potravy voľne v prírode“.

„Čas plynul, vychovali sme tri deti, máme 7 vnúčat a už aj jedno pravnúča. Stále im radi pomáhame ako sa dá, ale dnes, keď už nám zdravie tolko neslúži,

im skôr poradíme“. Manželia chodia spolu na rôzne pútnické miesta po Slovensku, Morave, Poľsku, Rakúsku a do Medžugoria. „Našou každoročnou púťou je púť starých rodičov v Lednických Rovniach a na horu Butkov putujeme viackrát do roka. Ako členovia klubu ZKS sa zúčastňujeme rôznych akcií, napr. športových hier, výletov, navštevujeme divadelné predstavenia. Naš

klub dôchodcov má družbu s klubom dôchodcov Valašské Klobouky (Morava), s ktorými mávame tiež rôzne akcie. Sú to vždy milé a príjemné stretnutia, „zakončila svoje spomínanie pani Ludmila a s láskou dodala: Po všetky spoločné roky nás sprevádzala viera v Pána Boha a stále sme si pripomínali slová mojej babky – Nech nezapadne slnko nad Vaším hnevom, lebo vždy sa musí svietiť“.

„V našom spoločnom živote nechýbala láska, odpúšťanie, porozumenie, tolerancia, občasné vzájomné počúvanie a bozk na dobrú noc“!

K slovám pani Ludmily, nie je potrebné nič viac čo dodať, len veľké ĎAKUJEM.

⁽¹⁾ Podvažie – názov bol odvodený od polohy počiatkovej osady, ktorá sa nachádzala poníže Váhu a bola často zaplavovaná. Obec v roku 1473 mala svojho richtára a vlastný chotár a jej hlavnou náplňou bolo zabezpečovať prievoz cez rieku, pokiaľ sa jej koryto nevzdialilo k Pruskému.

⁽²⁾ Základná vojenská služba – v Československu bola povinná služba v armáde až do 31.12. 2005, trvala 24 mesiacov, absolvovať ju museli všetci mladí muži, a nastupovali, keď dovŕšili 20 rokov. Vysokoškooláci absolvovali 12 mesiacov počas štúdia a následne 12 mesiacov v kasárňach.

⁽³⁾ Krosná – mechanický stroj slúžiaci na výrobu tkanín.

⁽⁴⁾ Miestny národný výbor – orgán štátnej správy v Československu do roku 1990.

⁽⁵⁾ Poprávka – zvyk viazaný na rodinnú tradíciu, tzv. po svadobná hostina, kde sa po svadbe zišiel spolu s novomanželmi najužší kruh rodiny a preberali sa zážitky a dojmy zo svadby.

Dvanáste zastavenie

manželia Anna a Andrej Dupalovi
mesto PREŠOV – región Šariš

Manželov Annu a Andreja Dupalových poznám dlho. Stretávam sa s nimi pri rôznych seniorských akciách, ktoré organizujú. Jednou z nich je aj seniorská púť na Mariánsku horu, ktorú organizujú už viac ako 20 rokov. Potešilo ma, keď som sa do-

zvedel, že prijali pozvanie do projektu manželské páry 50+ a súhlasili s prezprávaním svojho manželského príbehu.

Do Prešova som sa vybral v jeden krásny jesenný deň a to som ešte netušil, že bude tak vzrušujúci. Z domu som odchádzal ešte za tmy, chvíľu trvalo, kým som sa vymotal z Bratislavy, ale cesta do Prešova nakoniec ubehla rýchlo. V Prešove som dom pána Dupala našiel takmer ihneď a po privítaní sme začali spomínať. Pán Dupal bol na mňa pripravený, ale zaskočil ma otázkou, či viem aké sú kvety v erbe mesta Prešov, či jahodové alebo kvety z ruže. „No predsa kvety z ruže,“ odpovedal som, dívajúc sa do záhrady, kde rástli nádherné rôznofarebné ruže. „Máte pravdu,“ odpovedal mi Andrej a niečo málo mi o prešovskom erbe prezradil.

Mesto **Prešov** si v roku 2023 pripomenie 570. výročie udelenia erbu. V januári v roku 1453 najstaršiu erbovú listinu vydal Prešovu vo Viedni Ladislav V.

Neskôr slobodné kráľovské mesto Prešov získalo ešte dva erby. „Kráľ Ferdinand I. na znak svojej priazne a vďaka za jemu preukázané služby daroval mestu Prešov nový, rozšírený címer.“ Listina je datovaná zo dňa 4. mája 1548 a o desať rokov (17. augusta) neskôr kráľ Ferdinand udelil mestu nový, tretí erb. Tento erb sa používal najdlhšie, až v 20 storočí sa Prešov vrátil k pôvodnému erbu z roku 1453. Pán Dupal ma upozornil, že na erbe mesta sú tri ruže a nie jahody, lebo dodnes sa vedú polemiky či **sú v súčasnom erbe mesta kvety jahôd, alebo ruží**. Avšak na základe kroniky mesta z 13 storočia, ktorá bola preložená Belom Kleinom, sú na erbe kvety troch ruží a tie jahodové kvety sú vraj „vymyslenou bájkou“.

MOTTO:

„Majte svoje sny, ciele a hľadajte k nim spoločnú cestu.“

Pri čaji a koláčikoch, v príjemnom záhradnom prostredí, som si robil poznámky. Manželia Dupalovi sa do Prešova presťahovali v roku 1963 až po uzavretí manželstva. Andrej sa narodil v obci Žalobín v okrese Vranov n/T a jeho snom od detstva a neskôr aj cieľom bolo stať sa pilotom. „Keď som bol malý, tak som nevedel akým pilotom chcem byť a ako sa k nemu dopracovať, ale bez váhania som sa prihlásil do modelárskeho krúžku pri okresnom výbore Zväzarmu Vranov n/T. Členstvo v krúžku mi umožňovalo pokračovať v ďalšom leteckom výcviku“, zaspomínal Andrej. „Vtedy mi brat Jozef daroval knihu Křídla míru, ktorá mi doslovne učarovala a stála sa pre mňa modlou. Predstavoval som si ako lietam na strojoch a som súčasťou príbehov, ktoré som čítal: „Stát sa vojenským mechanikom alebo pilotem je práňim všech športových letců“, je veta, ktorá sa mi stala celoživotným kompasom.

Od tohto momentu išiel Andrej krok po kroku za svojim cieľom. Po základnej škole (ZDŠ) a učilišti nastúpil na Vojenskú základnú školu – Letecká škola Košice s nástupom k Vojenskému leteckému útvaru Prešov a až tu v Prešove sa mu naskytila príležitosť pokračovať vo výcviku motorového lietania a vrtuľníkov. Po odchode z armády v roku 1966 absolvoval záverečné „prekúšania“ a získal som preukaz „motorový pilot a pilot vrtuľníkov“, ten preukaz ho sprevádzal po celý pracovný život.

„Nemal som veľa času chodiť po zábavách, ale na svadbe bratranca v Komáranoch v roku 1961 som stal v zástupe družbov a priradili mi družičku, mladú krásnu Annu, ktorá v Komáranoch žila. Tu sme sa stretli a po dvoch rokoch chodenia sme sa zobrali. Svadbu sme mali v rímskokatolíckom kostole Komárany 1. júna 1963, „zaspomínal Andrej na začiatky vzťahu so svojou manželkou. Pani Anna mi so slzami v očiach rozprávala, ako sa celá dedina Komárany podieľala

na vystrojení ich svadby. „Všetci sme sa veselili a pretancovali až do druhého rána. Dodnes neviem koľko ľudí tam bolo, ale viem, že ich bolo veľa, vtedy bola taká zvyklosť, že na svadbu chodili všetci z dediny a aj z okolia. Neviem, či sme aj my na našej svadbe nespojili nejakých budúcich manželov,“ s úsmevom dodala. Svadobčania sa rozišli a manželia Anna a Andrej sa presťahovali do Prešova.

Život plynul a rodina riešila každodenné starosti a radosti. Až do roku 1966 Andrej pracoval na letisku v Prešove ako technik pre MOTORY – DRAKY.

„Celý svoj pracovný život som bol pri motoroch a lietadlách, študoval som najskôr na strednej priemyselnej škole strojníckej v Prešove a pokračoval na Inštitúte pre vynálezy a priemyselné vzory – odbor právo, ekonomika a metodika. Spomínam to preto, lebo bez manželkinej podpory a jej obetavosti, kedy som po večeroch chodil buď do práce, alebo do školy, alebo som letel niekoho zachraňovať, by som to proste nedal. Úprimne jej za to ďakujem, lebo s odstupom času, človek

veci vidí inak. Nemal som čas myslieť na to, či sa mi môže stať havária, ale Anna s tým vedomím žila v podstate stále. V tom nasadení som nemal čas sa tým vôbec zaoberať,“ úprimne mi povedal Andrej.

V roku 1977 Andrej nastúpil ako obchodný pilot vrtuľníkov do podniku SLOV – AIR Bratislava, lietal nad poľnohospodárskymi poľami, robil skúšobné lety nových strojov, prelety do Poľska, zacvičoval nových pilotov a slúžil v záchranej službe Košice, Nové Zámky, Žilina, Trenčín. Po roku 1989 zaregistroval svoju vlastnú firmu s názvom AGRO – AIR HELICOPTER a pokračoval v práci od nevidím do nevidím, až do starobného dôchodku. „Nedávno sme si práve s Annou na záhrade hovorili, že som bol viac v práci ako doma. Za 47 rokov (1958 do 2005) som nalietal 8 800 hodín a mal som 58 000 štartov, pri ktorých som zažil rôzne situácie, pekné, radostné, ale aj ťažké a smutné, dokonca až bolestivé, najmä pri zachraňovaní ľudských životov... Spomienky na napísanie jednej knihy,“ povzdychla si pani Anna.

„Môj život sa točil okolo domácnosti,“ nadviazala spomienkami pani Anna. „Mali sme dve deti, ktoré vyštudovali, dcéra veterinu (MVDr.) a syn pokračoval v šľapajach svojho otca, je inžinierom – pilot vrtuľníkov. Ja som sa celý život venovala peniazom, lebo niekto musel držať kasu,“ šibalsky sa usmiala. Pani Anna najskôr začínala ako účtovníčka

v podniku OTEX, a neskôr bola vedúcou pracovníčkou v banke, odtiaľ išla do starobného dôchodku. „Stále si s manželom hovoríme, že už nič nebudeme robiť, sme už vo veku (Andrej je narodený v roku 1941 a ja 1942), že už nám nič robiť netreba, ale akosi sa nám to nedarí. Keď máte dom, záhradu, treba sa o to starať, máme dvoch vnukov, už skončených vysokoškolákov a vnučku Karolínu, ktorá je ešte žiačkou, tak treba byť stále k dispozícií, keď treba.“

„Pravdou je, že náš spoločný manželský, ale aj osobný život sa odvíja od života človeka veriaceho, ktorého podstatou je láska k Bohu. Po odchode do dôchodku som si našla aktívne prostredie v mestskom centre Prešov, kde som bola až do roku 2018 predsedníčkou Združenia kresťanských seniorov.“

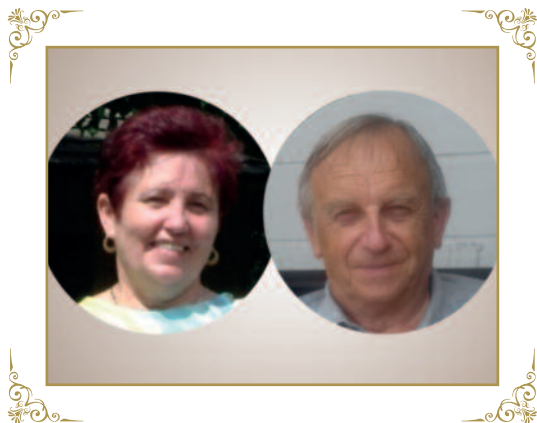
Manžel sa dlhé roky venoval Združeniu kresťanských seniorov, najskôr v klube Solivar, v roku 2005 bol zvolený za predsedu územného centra Prešov a súčasne bol podpredsedom ústredia ZKS v Bratislave až do roku 2018. V roku 2019 ÚC ZKS – Prešov zaniklo a bol zaregistrovaný nový subjekt Združenie kresťanských seniorov a občanov Slovenska so sídlom v Prešove, lebo máme záujem pritiahnúť do klubov nielen mladšiu generáciu seniorov, ale aj občanov, ktorí majú k seniorskému veku ešte ďaleko, preto sme do názvu vložili slovo občanov. Dnes združenie koordinuje 15 klubov v Prešovskom kraji, zabezpečuje pre svojich členov športové dni, zájazdy, púte, návštevy sakrálnych pamiatok, organizujeme kurzy a vzdelávacie programy s cieľom využívania nových technológií v bežnom živote a tiež aby sme sa vedeli aj pred ním chrániť.

Každoročne spoločne s manželom od roku 2001 organizujeme „Mariánsku púť v Levočici“ pre seniorov, ktorá sa každým rokom stáva prítiažlivejšia, nielen pre seniorov Prešovského kraja, ale nachádzajú si k nám cestu aj seniori z iných krajov Slovenska. Svedčí o tom zvýšený záujem o púť a tiež samotná účasť pútnikov. Teší nás to, lebo práca, ktorú vynakladáme vtedy nadobúda iný zmysel.“

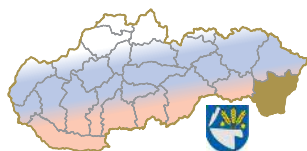
Čo by manželcia chceli odkázať mladšej generácii? „Ťažká otázka. Určite nepatríme k tým, ktorí by chceli druhých poučovať a tvrdiť, že sa žiť inak ako my nedá. Nie, určite nie. Pravdou je, že každá generácia má svoje sny a aj tie manželské. Spoločný život je život naplnený spoločnými predsavzatiami a cieľmi a vzrušujúce na tom je práve hľadanie tej cesty,“ uzavrela naše stretnutie pani Anna.

Rozlúčka s manželmi Dupalovými bola skoro až osobná. Ďakujem Anna a Andrej, cestou domov som si uvedomil, koľko tajomstiev v sebe skrývame pokiaľ nemáme príležitosť sa o ne s niekým podeliť. Domov som prišiel unavený, ale plný dojmov a tešil som sa na manželku Lenku.

Trináste zastavenie

manželia Elena a Ján Demčákovi
mesto TREBIŠOV – región Južný Zemplín

V jedno krásne slnečné ráno som zavítal do **Trebišova** – mesta v regióne Južný Zemplín. V tomto regióne leží vinohradnícka oblasť a v obciach Malá a Veľká Trňa si „fajšmekri“ vína môžu prísť skutočne na svoje, lebo práve tu sa vyrába a v pivniciach so špecifickou klímou dozrieva svetové tokajské víno. Okrem vinohradov a viníc je táto časť Slovenska známa aj tým, že sa tu nachádza miesto s najnižšou nadmorskou výškou (94,3 m n. m.). V regióne okrem iných skvostov môžeme vidieť veľa kamenných kostolíkov z 13-teho storočia, ktoré sú roztrúsené po celom regióne a slúžia aj dnes reformovanej cirkvi.

Avšak aj samotné mesto Trebišov, o ktorom prvá písomná zmienka je z roku 1254, je opradené bohatou históriou a tá v meste zanechala viaceré historické pamiatky, napr. hrad Parič, z ktorého zostalo torzo

vodného hradu v parku mesta. Ekumenizmus v meste cítiť na každom kroku. Nájdeme tu rímskokatolícky kostol Návštevy Panny Márie z roku 1404, Pavlínsky kláštor z roku 1502, Mariánske súsošie z roku 1800, gréckokatolícky kostol Zosnutia Presvätej Bohorodičky z roku 1817, Baziliansky monastyr, kostol pravoslávnej cirkvi Chrám Svätých apoštolov Petra a Pavla, evanjelický kostol Chrám Vzkrieseného Krista, modlitebňu reformovanej cirkvi a tiež Sálu Kráľovstva Svedkov Jehovových. Skvostom mesta je 62 ha mestský park, v ktorom stojí Mauzóleum grófa Júliusa Andrássyho z roku 1893 a neskorobaro-kový, neskôr klasicisticky upravený kaštieľ Andrássyovcov, ktorý dal postaviť v roku 1786 gróf Imrich Csáky. Ide o dvojpodlažnú stavbu, ktorá bola postavená 100 rokov po zničení hradu Parič, a dnes slúži verejnosti ako múzeum.

MOTTO:

**„Byť požehnaní deťmi a vnúčatami,
u ktorých vždy cítime pomoc a spolupatričnosť.“**

S manželmi Elenou a Jánom Demčákovými som sa stretol u nich doma. Pán Demčák mi hneď na začiatok pripomenul, že nepochádza z Trebišova, ale žije tu od roku 1950 a 22. júla 1967 sa rodenou Trebišovčankou Elenkou oženil. „S Elenkou sme pracovali v školstve, ona ako administratívna pracovníčka a ja, dodal s úsmev, som prešiel všetkými profesiami. Od upratovača, učiteľa ZŠ, učiteľa gymnázia až po vedúceho odboru školstva na Vyššom územnom celku (VÚC). Počas mojej aktívnej činnosti som zastupoval tri volebné obdobia občanov mesta Trebišov v mestskom zastupiteľstve a venoval sa hlavne bytovej otázke a sociálnym témam.“

„Náš spoločný život bol silne poznačený vierovyznaniami našich rodín“, začal svoje spomínanie pán Demčák. „Elenka je vnučkou kňaza a dlhodo-
bého seniora Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku (ECAV),
je evanjelička tak ako jej rodičia. Ja som rímsky katolík, môj otec bol tiež, ale
mamka bola gréckokatolíčka a brat mojej mamky, môj strýko, bol rehoľník –
bazilián, ktorý neprežil následky Barbarskej noci roku 1950.“⁽¹⁾

„Samozrejme, že nás tie udalosti všetkých poznačili. Máme „troch“ synov,
dvoch vlastných a jedného čierneho z Konga, ktorého nám počas štúdií priviedli
domov synovia a už zostal s nami ako vlastný. Vždy som zastával názor, že du-
chovná výchova detí je prirodzenou doménou matky, preto som bez váhania sú-

hlasil s evanjelickou vierou našich detí. Dnes už je to iné, ale stále sme presved-
čení, že duchovný život patrí do každej ro-
diny. Obaja praktizujeme svoju vieru a bez
problémov sa zapájame aj do života
v cirkvi partnera.“ Pán Demčák mi hneď
vysvetlil ako to v praxi vyzerá. „Raz počas
púte v Prešove pri nás zastavilo auto, z ko-
rého sme počuli slová dekana Jozefa Dron-

zeka ako sa prihovára mojej Elenke a pokojným hlasom všetkým vysvetľuje, že
predstaviteľka evanjelickej cirkvi si zaslúži uznanie, že sa zúčastňuje katolíckej
púte, zobral ju do svojho auta a posadil ju na čestné miesto na Kalvárii. Takto si
my tu v zmiešanom ekumenickom manželstve žijeme,“ s úsmevom dodala pani
Elenka, ale bolo vidieť, že ju tá spomienka potešila.

„Pred rokom 1989 sme sa venovali viere a rôznym cirkevným činnostiam v ro-
dinách. Bol to náročný život, neverili sme, že sa to raz zmení, a preto sme no-
vember 1989 privítali s veľkým nadšením a ďakovali Pánu Bohu, že sme sa ho
v zdraví dožili. Hneď sme sa vrhli do verejného života. Elenka zakladala kluby
KDH a ja som jej v tom pomáhal ako sa dalo a bol som vždy tam, kde bolo treba
pomôcť. Náš verejný, stranický aj cirkevný život sa zmenil od základu, úplne nás
to pohltilo. Elenka bola hnacím motorom v aktivizácii ECAV v Trebišove, bola
pri stavbe evanjelického kostola, kde jej nie malou mierou pomohli páni M. Dzurinda, D.
Lipšic, I. Mikloš a tiež V. Palko. Podporili ju morálne aj finančne, a kostol aj vďaka nim stojí
už viac ako 20 rokov a slúži veriacim.“

Pani Elena s hrdosťou spomínala ako koor-
dinovala spoločné akcie cirkvi v meste, ako
organizovala aktivity kresťanských žien – Sve-
tové modlitby žien, modlitby za jednotu kresť-
ťanov. „Veľmi ma tá práca naplňovala a bola som
za ňu Pánu Bohu vďačná. Tiež som pôsobila

v kostolnom zbore ako zborová dozorkyňa, teraz som už presbyterka,“ s úsmevom dodala pani Elenka. „Snažíme sa o ekumenizáciu aj v Združení Kresťanských Seniorov (ďalej ZKS), kde združujeme veriacich všetkých vyznaní, ktoré v meste máme a máme ich hodne, dokonca k nám do klubu prichádzajú aj seniori, ktorí od viery odišli a teraz sa k nej vracajú,“ dokončil pán Demčák. Porozprával mi ako sa zúčastňujú spolu s členmi ZKS ekumenickej krížovej cesty mestom, rôznych kostolných akcií, modlitieb žien, modlitieb za jednotu kresťanov. V roku 2010 spolu s ÚPN a FKI mestský klub ZKS spoluorganizoval celoštátnu spomienku na barbarskú noc.

Stretnutie s manželmi Demčákovými ubehlo ako voda, už sme sa lúčili, keď sa na mňa obrátila pani Elenka a povedala mi „Určite ste si pán Štefanec všimli, že náš 55 ročný manželský život je život naplnený vierou, verím že Vás to neodradí pri písaní Vašej brožúrky, budeme Vám vďační, keď sa aj prostredníctvom Vás budú mať možnosť ľudia dozvedieť, že sa dá prežiť plnohodnotný život v láske k Bohu a vzájomnej úcte a rešpektu k svojmu blížnemu. Sme požehnaní vydarenými deťmi a vnúčatami. Navštevujú nás, pomáhajú podľa možnosti a vždy cítime v nich pomoc a spolupatričnosť.“

Ďakujeme Ti, Pane!

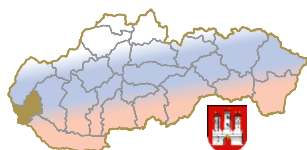
Z Trebišova som odchádzal plný dojmov a pokory a ešte počas jazdy autom domov som si premietal obrazy, o ktorých mi manželia Demčákovi úprimne a s láskou hovorili. Naraz som si uvedomil ako som sa na chvíľu zastavil z každodenných starostí a trochu aj stíšil, bol to príjemne strávený čas, na ktorý budem ešte dlho spomínať. ĎAKUJEM.

⁽¹⁾ Barbarská noc – likvidácia kláštorov v komunistickom Československu. Po uchopení moci komunistickou stranou vo februári 1948 sa plány namierené proti rehoľiam uskutočnili. Počas akcii „K“ (v noci z 3. na 4. mája 1950) a „K2“ bolo na Slovensku postihnutých 1 180 rehoľníkov z 15 rehoľí žijúcich v 76 kláštoroch. Likvidácia ženských rehoľí akcia „R“ sa začala 29. augusta 1950. V akcii „R“ bolo v dňoch 28. – 31. augusta 1950

Štrnásť zastavenie, spomienka

manželia Mária a Ján Jochmanovi
mesto BRATISLAVA – bratislavský región

Bratislava, hlavné mesto Slovenska, sa v dvadsiatom storočí, kedy dochádzalo k viacerým politickým zmenám, výrazne menila. Na prelome 19. a 20. storočia bolo mesto v pomerne dobrej hospodárskej kondícii, a v tom čase sa stavali nové „moderné“ budovy. Viaceré z nich sú dodnes zachované, napr. kostol svätej Alžbety (Modrý kostolík), budova bývalého Vojenského veliteľstva na nábreží Dunaja (Filozofická fakulta UK), alebo kultúrny palác – Reduta.

Do Bratislavy sa po druhej svetovej vojne a hlavne v 50-tych rokoch hŕňne sťahovali mladí ľudia z celého Slovenska.

Tu sa na prvomájovej veselici v roku 1953 na petržalskej strane Dunaja stretli Zuzkini starí rodičia Mária a Ján. Ján bol profesionálny vojak a slúžil v Hurbanových kasárňach v Bratislave, Mária pracovala v Cvernovke MDŽ

v továrni na nite a niťové produkty pri stroji, lebo nepochádzala z proletárskej rodiny (rodičia vlastnili pôdu a boli živnostníci). Bývala na internáte, ktorý patril továrni.

MOTTO:

„Bez vzájomnej úcty a lásky je život ťažký, lebo láska vie aj hory prenášať“.

Zuzku som stretol počas prípravy mojej prvej brožúrky, keď som zbieral recepty starých mám s príbehmi. Záver brožúrky som venoval spomienke na pani Máriu Jochmanovú, ktorá svojej vnučke, zanechala sladký rodinný recept. Vtedy sme sa so Zuzkou dohodli, že sa niekedy stretneme a spolu si na Zuzkinom reze pochutnáme. Po roku sme sa v jedno letné popoludnie stretli na záhrade pod jabloňou v Devínskej Novej Vsi. Pre mňa išlo o 14. zastavenie pri zbieraní podkladov pre novú brožúrku, ktorá je venovaná príbehom dlhoročných manželských párov 50+. So Zuzkiným súhlasom sme sa rozprávali a spomínali na jej starých rodičov, ktorí spolu prežili 56 rokov. Zuzka ma privítala, tak ako slúbila, so Zuzkiným rezom.

Ide o ľahký zákusok so šľahačkou, ktorý môžu jesť aj ľudia citliví na múku, keďže nijakú neobsahuje. Základom je korpus, cesto, ktoré je nadýchané, a tvoria ho vajíčka, kryštálový a vanilkový cukor, kakao, prášok do pečiva a piata prísada, ktorou sa nahrádza spomínaná múka. Pre zachovanie ľahkosti sa plní vyšľahanou čerstvou šľahačkou.

Chutil lahodne.

Zuzka sa narodila, keď mala jej babka 50 a dedo 55 rokov. Boli relatívne mladí a ešte chodili do práce. Veľa času s nimi trávila hlavne v predškolskom a rannom školskom veku, kedy ju vodili na krúžky. Dedo ju naučil mnoho huncútstiev, ktorými babku nejednokrát potrápili, a bola aj jeho skvelou partáčkou na všetkých kúpaliskách v Bratislave a okolí.

„Dnes viem, že v manželskom živote sú momenty, ktoré inak vnímate, keď ste v puberte a inak keď ste už dospelí a žijete svoj vlastný manželský život. Určite nie je nič ideálne, ale asi najdôležitejšie je naučiť sa zvládnuť situácie, ktoré sú odrazom Vašich nálad a pocitov,“ začala na úvod Zuzka jednou z mnohých múdrosti od svojej babky. „V našej rodine sú tri generácie, ktoré majú niečo spoločné, a to

je deň svadby. 30. január je deň, kedy sa vydávala babka, moja mamina a aj ja. Nevieam ako vyberala deň svojej svadby mamina, ale určite viem, že „prsty“ v tom mala moja babka. Bola to žena činu, vždy si všetko vedela nielen naplánovať, zorganizovať, ale aj urobiť. Naozaj sa nebála žiadnej roboty. Často mi hovorievala, čo si sama neurobiš, tak nemáš. Asi na tom bude niečo pravdy. Babka pochádzala z deviatich detí, bola najstaršia z dievčat, a tak sa od rannej mladosti musela „zvítať“. Narodila sa v Bosanskej Gradiške v bývalej Ju-

hoslávii, v katolíckej obuvníckej rodine. Počas vojny im zbombardovali dom a celé hospodárstvo. Rodina, vtedy s piatimi deťmi, sa sťahovala z miesta na miesto, až sa usadila v dedine Jánošíkova pri Bratislave. Babka poriadne neovládala slovenčinu a tak kvôli jazyku nemohla hneď nastúpiť do školy, ale nakoniec svojou húževnatosťou zvládla základnú školu a počas pracovného života si urobila večernú učňovku a strednú školu s maturitou. Nikdy nezabudnem ako mi hovorievala, že v živote je dôležité

nielen byť zvedavým, ale mať aj patričné vedomosti, vzdelanie a neustále sa o veci okolo seba zaujímať. Žila v období, kedy sa módne výrobky nedali bežne kúpiť, ale mladé dievčatá sa chceli parádiť. Nemali teda inú možnosť ako si samé niečo ušiť. Babka sa naučila šiť a po večeroch šila oblečenie nielen pre seba a svoju jediná dcéru, moju maminu, ale aj pre kamarátky. Vždy keď som sa jej pýtala ako to všetko stíhala, tak s úsmevom hovorila, že nemali „požieračov času“.

Mala na mysli televízor, lebo pri počúvaní rádia sa dali robiť užitočné veci, napr. šiť, háčkovať, štrikovať a vyšívať. Vyšívať naučila aj svojho manžela, môjho dedka,“ dodala Zuzka a ukázala mi zarámovanú výšivku, ktorú spolu jej starí rodičia vyšivali.

„Dedo bol profesionálny vojak, no veľa o svojej práci nehovoril. Viem ale, že do ich manželského života veľmi silne zasiahli udalosti z augusta 1968. Dedo ako zastupujúci veliteľ kasární nedal rozkaz vpustiť do kasární cudzie vojská, a toto jeho rozhodnutie rodinu poznačilo na celý život. Nikdy predtým mnou o tých udalostiach nehovoril, ale faktom je, že ako mladý 40-ročný muž sa musel s dôsledkami vyrovnávať a manželka tiež. Po krátkom čase bol z armády uvoľnený. Vystriedal niekoľko zamestnaní, až nakoniec skončil na vrátnici Ministerstva vnútra. Keď o tých udalostiach babka sem-tam hovorila, nerozumela som im, ale dnes viem, že v manželskej skúške obstáli. Babka stála pri dedovi a dnes verím, že ju to muselo stať tiež veľa úsilia. Na čo ale babka často spomínala bolo, ako sa stretla so svojou budúcou svokrou, mojou prababkou z Iliašoviec, odkiaľ môj dedko pochádzal. Hovorievala, že keď prvýkrát prišla do Iliašoviec, milo ju privítali, jej budúca svokra k nej prišla, pohľadila ju po líci a povedala „Šumná si, ale či aj robíš vieš, a to ešte nevedeli, že je babka krstena v katolíckom kostole,

keďže dedova rodina boli evanjelici. Janko, ako mu moja babka hovorievala, ju chytil za ruku a mame povedal: „Beriem si Máriu ja a nie Vy“, a svadbu budeme mať v evanjelickom kostole v Iľiašovciach. Dedove slovo vždy platilo, a tak aj bolo, svadba sa konala 30. januára 1954. Rada som babkine spomienky počúvala, vždy v nich bolo cítiť mnoho odvahy a odhodlania, keď hovorievala ako stáli s dedom bok po boku a vzájomne sa podporovali – v dobrom aj v zlom.

Stále museli niečo robiť. Najprv si za „pár“ korún kúpili záhradu pri Bratislave, no keď ju babka videla, nemohla uveriť vlastným očiam. Boli to 3 áre samých sutín, agátov a kameňa, ale ani to ich neodradilo a s vervou sa pustili do jej čistenia. Záhradníci a starali sa o ňu, lebo ako babka hovorievala, vždy, keď niečo máš, musíš sa o to starať. Keď mali pred šesťdesiatkou, tak sa ešte pustili do stavby rodinného domu, keďže to bol vždy ich sen. A aby toho nebolo málo, tak sa 1. júna 1991 obidvaja aktívne podieľali na otvorení cukrárne „U Zuzky“ a vtiahli do nej celú rodinu. V cukrárni som vyrastala, a následne v nej strávila pomerne dlhých 17 rokov. Spomínam na to obdobie rada, veľa som sa naučila. Cukrárky spolu s babkou ma naučili piecť zákusky, torty a všelijaké dobroty, a babka s dedkom zas čo sú to peniaze, ako s nimi narábať a ako sa starať o majetok. Dnes by som povedala, že ma učili finančnej gramotnosti. Mali radi spoločnosť a dlhé prechádzky. Hlavne dedo do vysokého veku denne prešiel za každého počasia aj 10 km, potom si v cukrárni dal kávičku so zákuskom a išiel si odpočinúť.

Motorom celého rodinného podnikania bola nesporne moja babka. Myslím si, že si takto starí rodičia aktívne predlžovali seniorský život. Niekedy som mala pocit, že ich práca držala pri živote, hovorievali, že pri nej zabúdajú na bolesti a choroby, ktorých nebolo málo. Medzi starými rodičmi bol 5-ročný vekový rozdiel a obidvaja sa dožili 82 rokov. Do večnosti odišli v tom istom mesiaci, dedko v júli 2010 a babka v roku 2015. Vždy, keď idem okolo cintorína v Devínskej Novej Vsi, tak si na všetko, čo pre mňa a mojich rodičov urobili, s vďakou spomeniem“ – ukončila svoje rozprávanie Zuzka.

Po príjemne strávenom popoludní pri kávičke, zákusku a dobre vychladenej citrónáde, mi Zuzka na záver ešte povedala. „Naozaj, neviem ako to tá moja babka robila, že ten dedo urobil takmer všetko, čo jej na očiach videl“. Tajomstvo možno spočíva v tom, čo mi často hovorila: „Hlavou rodiny je muž, ale krkom je žena. Bez vzájomnej úcty a lásky sa stáva život podstatne ťažší, postupne sa ti môže stať, že stratíš kompas a zmysel života. Nezabúdaj, že tak, ako sa vekom mení človek, mení sa časom aj manželský vzťah, a preto je veľmi dôležité starať sa oň“. Dnes rozumiem viac ako to myslela a dávam jej za pravdu.

Rozlúčili sme sa a cestou domov som rozmýšľal nad tým, ako som mal niekedy počas Zuzkinho spomínania pocit, že počujem svojich starých rodičov.

ĎAKUJEM ZUZKA!!!

Záver

Záver brožúrky by som chcel venovať všetkým, ktorí si príbehy manželských párov, ktoré spolu prežili 50 a viac rokov, prečítali až do konca. ĎAKUJEM VÁM a verím, milí priatelia, že pri čítaní vo Vás niektoré z tých príbehov zanechali pozitívnu stopu, že sa to dá. Som rád, že toto dielko vzniklo a ďakujem všetkým, ktorí mi dôverovali a ktorí boli ochotní ísť do toho so mnou.

Myšlienka spísať príbehy manželských párov, ktoré spolu prežili 50 a viac rokov tkvela vo mne už dlhšiu dobu. Od začiatku, keď som sa do tohto krásneho dobrodružstva pustil, som si bol vedomý, že to bude nielen náročné, ale aj citlivé až intímne. Napriek tejto obave ma potešil záujem a tiež ochota manželov podeliť sa so mnou o svoje príbehy, ktoré sa ku mne počas dvoch rokov zo všetkých kútov Slovenska dostali. Vzhľadom na obmedzené možnosti sa do brožúrky nemohli dostať všetky prerozprávané príbehy. Preto Vás chcem, ďalší manželia Štefancovi z Kameničian, ktorých stretnutie mi sprostredkovala pani Pappová z Bolesova, manželia Semanovi a manželia Ňachajovi z Prešova, manželia Jackovi zo Žiliny, manželia Červený z Horného Srnia, manželia Cingelovi a manželia Kadákovi z Cingelových Lazov ubezpečiť, že budem hľadať formát a spôsob ako Vaše príbehy postupne zverejním.

Som človek viery a ctím si slovenskú tradíciu, do ktorej jednoznačne patrí aj manželstvo. Uvedomujem si, že nie vždy je všetko ideálne a osudy každého z nás môžu byť rôzne. No aj pri zbieraní podkladov do brožúrky Zlatých príbehov a tiež aj pri stretávaní sa s manželskými párami som mal možnosť presvedčiť sa, aké dôležité je v živote a to aj pre mladú generáciu, manželstvo vnímané ako zväzok muža a ženy.

Nedajme sa preto odradiť, lebo tak ako manželia, ktorí spolu prežili 50 a viac rokov, nejdennrát v brožúrke spomínali, že láska, vernosť, vytrvalosť a odpúšťanie je zdrojom nádeje na dlhoročný manželský život, pretože vo dvojici sa to lepšie tiahne.

Ďakujem mojej manželke Lenke a celej mojej rodine za rodinné zázemie, ktoré mi po celý čas vytvárajú.

S úctou,

Ivan ŠTEFANEC
Váš europoslanec